

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 756.

CHICAGO, ILL., 9. marca (March 9th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravištev (Office) 2639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Igranje z lahkovernostjo.

V ameriški besednjak bo prišla beseda "ponzi". ki bo pomenila ljudi, ki igrajo z ljudskim denarjem. Pomenila bo človeka, ki obljubljuje svojim vlagateljem za vsak vloženi stotak 50 do 100 odstotkov obresti. In ljudje prinašajo petdesetake, stotake in tisočake, vse prihranke — plod trdega dela skozi leta boj za obstanek. Ponziji jih jemljejo, gromadijo stotisoče in milijone, potem pa jih odpihne sapica. Ljudje, moški, žene, otroci, plakajo in vijejo roke, nekateri napravijo celo samomor, nekaj jih vsled obupa zblazni, eni se udajo pijači.

Raymond J. Bischoff je eden izmed takih ponzijev, ki je zavezil zadnji mesec v Chicagu na pot "bankrota". Z njim je šlo do sedem milijonov dolarjev prihrankov, ki so jih pristradali klavniški in drugi delavci. Njemu je sledil še en tak ponzi, ki je "zaigral" do dva milijona dolarjev. In pred nekaj dnevi je pobežnil eden iz Detroita, z njim pa so ušli tudi tisočaki, ki so mu jih dali lahkoverneži v Detroitu. Prvotni Ponzi je pokazal pot drugim ponzijem. Pred njimi so bili drugi, ki so igrali na druge, navidez sigurnejše načine.

Med Bischoffovimi "vložniki" niso bili samo ignorantni Litvinci in Poljaki, ki delajo v čikaških klavnicah. Med njimi so bili tudi duhovniki, zdravniki, učiteljice, mali trgovci, ali bolje, kramarji itd. Pohlep po denarju — po bogastvu, jih je gnal k njemu in drugim ponzijem, ki se igrajo s pohlepom ljudi po hitri obogatitvi. Radi tega pohlepa imajo v mnogih državah dovoljeno loterijo, ki je v nekaterih krajih celo državna institucija, in imamo igralnice, male in velike, za bogate in revne, imamo agente, ki prodajajo čudežne farme, delnice zlatih rudnikov po par dolarjev, ki pa bodo čez par let — mogoče še prej — vredne tisočake, delnice oljnih polj za mal denar, toda ker je olje prav gotovo v zemlji, bo cena delnicam poskočila do nevrjetne višine takoj, ko operatorji zadenejo na olje. Prodajajo stavbišča po nekaj stotakov v krajih, kjer se bodo čez nekaj let gradile velikanske tovarne, kjer bo vsaka ulica trgovska ulica, kjer bodo stavbišča, ki se jih danes prodaja po sto dolarjev, vredna eden, dva tri tisoč dolarjev, morda še več.

Neki Poljak v Chicagu je pred par meseci prodal hišo za \$5000. Kmalu po tem sta prišla k njemu dva tujca in mu dokazala, da poznata proces, s katerim se množi denar. Pričela sta z enim dolarjem, uredila stvar kakor je za "proces" potrebno, in čez par ur sta bila tam, kjer je bil preje eden, že dva dolarja. Poljak še ni bil prepričan. Dala sta med strani časopisa sto dolarjev, napravila nekaj potrebnih potez, pazila na proces šest ur, potem odgrnila stran — in namesto sto je bilo sedaj dvesto dolarjev. Poljak je

verjel. Dal jima je svojih pet tisoč in obljubil da jim da tisoč dolarjev, ako napravita iz petih deset tisoč dolarjev. Tujca sta zavila denar, uredila potreben "proces" in odšla na južno. Obljubila sta, da se vrne čez šest ur. Poljak jih še vedno čaka, njegova žena plaka, ampak je prepozno. Pridejo drugi in prodajajo stroje za tiskanje denarja. In kupujejo jih Slovenci, Hrvatje, Poljaki, sploh vsi, ki imajo pohlep po bogastvu, pa nobenega razuma.

Do štirideset milijard nemških mark se je prodalo v Zedinjenih državah, ne samo med Nemci, ampak tudi Grkom, Amerikancem in drugim, ki so pričakovali dviganje nemške marke na predvojno višino. Tisoče in tisoče dolarjev je na ta način izgubljenih — za tiste, ki imajo mesto njih marke. Na milijone poljskih mark je bilo prodanih, ravno tako avstrijskih kron, ruskih rubljev itd. In take prodaje se vrše nemoteno naprej.

V malih mestecih so tekom vojne pokupili od ljudi bonde vojnega posojila razni kramarji in salunarji. Človek da za bond vojnega posojila petdeset dolarjev. Gre v trgovino ali v gostilno, kjer se pogovarjajo o vrednosti teh bondov. Pronajdejo, da nimajo nobene vrednosti. V mestecu je mala banka, ki jih sploh noče kupiti. Ako jih kupi, tedaj plača zanje manj, kakor pa je morel plačati tisti, ki jih je bil kupil. In v trgovini ali salunu je čul, da čez par let sploh ne bodo nič vredni. Poleg tega, on je delavec, denarja nima, razun stotak ali dva v bondih, pa jih ponudi na prodaj. In dober srčni trgovec ali salunar mu ponudi zanje 20 ali 30 odstotkov manj, kakor je sam plačal zanje. On vzame ponujeno vsoto; še vesel je, da se jih je iznebil.

In tako bi lahko šli z naštevanjem naprej in naprej, kajti lahkovernost ljudi nima konca. In instinkt po obogatitvi, pohlep po denarju je strast, ki je silno globoko ukoreninjena v človeku. Ako ne bi bila, bi sovjetski vladi ne bilo treba tako zelo izpremeniti svoje ekonomske politike. Ljudje delajo zato, da bodo "enkrat kaj imeli", da njihovim otrokom ne bo "treba tako trdo delati", ali, "da se jim ne bo treba mučiti na stara leta." Pa se vseeno mučijo, generacija za generacijo se peha za bogastvom, ki pa ostane v rokah nekaterih, ki izrabljajo vse. Pohlepu po bogastvu je pripisati, da se socialistična misel tako počasi razvija med ljudstvom. Socializem bo odpravil privatna bogastva. Povprečen človek pa sanja, da bo enkrat sam bogataš! Zato igra, zato investira ponzijem, kupuje delnice zlatih rudnikov, v katerih ni trohice zlata, in delnice oljnih polj, v katerih ni kaplje olja, kupuje farme, ki mu prinesejo v enem letu bogastvo, v resnici pa ima na njih le trpljenje in morda ga nezdravo podnebje spravi celo v prezgodnji grob. Kdor

hoče izrabljati neumnost ljudi, kdor se hoče igrati z ljudsko strastjo, ki ima za svoj smoter bogastvo, ta si lahko napravi denar.

Zakaj država ne protektira ljudstvo pred takimi prevaranti? To je vprašanje, ki ga stavljajo prevarani, kadar so ŽE izgubili prihranke. Država zapre ubijalca, kadar je umor že izvršen. In država zapre ponzijske, kadar je ljudi že pripravil ob prihranke. Ponzijski niso posebno kaznovani; v večina slučajih so oproščeni. Špekulirali so, ljudem niso dajali za vloge nobenih garancij, torej kje je po kapitalističnemu zakoniku njih krivda? Dogodi se, da je eden ali drugi za par mesecev obsojen, potem pride na prosto in če je znal dobro "špekulirati", je skrbel, da je dal nekaj desetisočakov "na stran", da ne bo brez sredstev, kadar prestane kaznen.

V kapitalistični državi ne more biti drugače. Niti ne more biti drugače, dokler bo človek poznal le sebe, dokler se bo polakomnil vsake prilike, ki mu po njegovih mislih nudi hitro obogatitje.

Spremeniti je treba človeka. In spreminja se, toda zelo počasi, za malo stopnjo v vsaki generaciji. Človek je zelo težko dostopen resnici; zelo lahko pa se ga vara. Zato imajo varalci ljudstva uspeh, socialisti pa silno naporno delo, ker *vzgajajo* ljudstvo za resnico. Povprečen človek je pripravljen dati marsikaj za stvari, ki so njegovi ignoranci blizo. Ne da pa rad, ako sploh da, kak dolar za dobro knjigo, za socialistični list, za socialistično stranko, ki se bori za odpravo sistema, ki goji *ponzijske*. Z odpravo kapitalizma bodo izginili tudi špekulanti Ponzijskega kalibra in vsi drugi špekulanti. Ne sicer popolnoma, kajti z odpravo sedanjega sistema ne bo še iztrebljen tisti človeški instinkt, ki hrepeni po lastnini. Ta instinkt bo izginjal polagoma, potem dolgega evolucijskega razvoja človeka.

Vsled pohlepa po denarju imamo danes korupcijo v vseh javnih uradih. Tisti, ki imajo denar, imajo na svoji strani sodišča, postavodajne zbornice, mestne, okrajne in državne uprave. Prohibicija n. pr. je nov vir za korupcijo. Med državami, ki se pošteno trudijo odpraviti korupcijo, spada sovjetska Rusija. Ampak korupcije je še mnogo v Rusiji, kajti v uradih je vseporno ljudi, ki se dajo podkupovati. Ne boje se kazni, ker je njihov instinkt pohlepa po denarju tako močan, da zaduši vsako bojazen pred kaznijo. Sicer pa ljudje ne mislijo na kazen. Tudi ni kazen zdravilo za odpravo *ponzijske* in korupcije. Dokler bodo ljudje, ki so jim pripravljeni dajati denar brez vsake garancije, bodo ponzijski. In dokler bodo ljudje hoteli podkupovati javne uradnike, bomo imeli korupcijo. Zdravilo je vzgoja: napravimo iz človeka stvor, ki bo vreden imena *človek*. In čem več je takih ljudi, bolj se približujemo resnični civilizaciji. Kadar bo nas dovolj, bomo lahko storili korak, ki je najpotrebnejši za odpravo stoterih sedanjih socialnih bolezni: Odpraviti moramo kapitalistični sistem. Potem nastopi socialistični družabni red in hitrejši korakanje človeka v *človeško* civilizacijo.

Kako se bo dogodil družabni preobrat? To pojasnilo lahko vsakdo dobi pri "čistih" in "edinih", ki ga imajo natančno zrisane in določen dan, uro in minuto, ko se dogodi. Samo nikogar nimajo, ki bi se hotel ravnati po njihovem načrtu in izvesti preobrat. Na vsak način bo ta naloga ostala socialistom, novi preroki pa bodo šli v "munšajn biznis". Eni so že ubrali slednjo pot.

Zedinjevalna konferenca.

Železničarske unije so zadnji mesec sklicale v Chicago konferenco, na katero so bili povabljeni zastopniki strokovnih unij, socialistične stranke, farmerske delavske stranke in razne druge delavske struje ter beralne organizacije. Konferenca je imela okoli 100 udeležencev. Izmed socialistov so se je udeležili Morris Hillquit, James Oneal in D. Hoan, ki pa niso imeli nikakršne pravice zastopati stranko. Eksekutiva stranke jim je na svoji seji zadnji jesen v Clevelandu dala pravico, da smejo prisostvovati vsaki taki konferenci in potem o poteku poročati strankini konvenciji, ali pa eksekutivi. Socialistična stranka je na svoji desetletski konvenciji zadnje leto sprejela resolucijo, ki je nalagala eksekutivi storiti primerne korake in iznalo, v koliko je med ameriškimi radikalnimi unijami in delavskimi strujami razvito razpoloženje za združenje v eno skupno stranko. O tem delu je bilo poročano na seji eksekutive v Clevelandu in poročilo je bilo prišlo tudi v Proletarcu. Odziv ni bil dovoljen in prišlo so sugestije, naj tako konferenco skličejo unije ali posamezniki, ki so znani v delavskem gibanju. Konferenca so jo sklicale železničarske organizacije z namenom, da se na konferenci napravi skupni sporazumni načrt, ki naj bi se ga držale unije. Jasno je bilo takoj od začetka, da imajo na konferenci premoč tisti elementi, ki se sicer ne strinjajo popolnoma z Gompersovo taktiko, skupni delavski stranki, ki bi vodila samostojno politično akcijo, pa tudi nasprotujejo. Med unijskimi voditelji je bilo precej socialistov, kot na primer Muller iz Pennsylvanije, Johnston od unije strojnikov, in predstavniki krojaških unij itd. Vsi ti, zaenot z drugimi socialisti, so bili za skupno stranko na federativni podlagi. Toda zrelost konference še ni bila tako daleč, da bi mogla napraviti tak zaključek.

Do zedinjenja radikalnih unij, socialistične stranke in par drugih frakcij v eno stranko pride prej ali slej. Akcija se je še čele pričela. Tudi je bolje, da se pri takih rečeh ne delajo prehitri koraki.

Mi smo za združenje z vsemi, ki so pripravljeni delati za socializem. Te elemente bo treba najprej zediniti. O akciji se bo govorilo na clevelandski konvenciji stranke, pa tudi mi bomo še pisali o nji.

Tretja Internacionala je izdala apele na strani vseh struj v delavskem gibanju za solidarno fronto proti kapitalizmu. V Nemčiji so rekli, da ta apel iz Moskve ni bil odkritosrčen. Zinovjev to potrjuje in pravi, da je bil le maneuver. Vprašanje je le, komu bodo taki manevri končno škodili. Da bi se le ne prijemali odločilnih faktorjev pri tretji internacionali tako breznen, na kakršni trpe vsi tisti, ki se ne morejo ničesar naučiti iz zgodovine.

Konvencija socialistične stranke za državo Ohio se je vršila v marcu t. l. Socialistična stranka je v Ohiju, posebno v nekaterih mestih, kot n. pr. v Clevelandu, zelo oslabiljena, polje za propagando pa ni bilo še nikdar tako ugodno, kakor je ravno sedaj. Eksekutiva so se upehali in se umaknili; kar je inozemski skupin, pa radikalizirajo le zase, kar seveda ničesar ne koristi delavskemu gibanju. Konvencija je imela nalogo postaviti ohijski del socialistične stranke na staro, močno stališče.

Nekoliko pregleda o delavskem časopisju v Zedinjenih državah.

Merilo moči delavskega gibanja je zapopadeno v delavskem časopisju. Socialistično časopisje v Zedinjenih državah je šibko in razdeljeno v frakcije. Velik tej razdvojenosti socialistični tisk še vedno pretega časopisje vseh drugih struj in frakcij. Izmed tujejezičnih delavskih listov se jih je zadnjih par let precej preobrnilo na komunistično stran.

V sledečem podajam nekoliko informacij o delavskem tisku, ker prihajajo na nekatere liste od naših delavcev vprašanja, kateri delavski list, pisan v angleščini, se jim priporoča.

Socialistični listi (angleški):

The New York Call, dnevnik. Naslov: 112 Fourth Ave. Naročnina: \$1.50 na mesec za dnevno in nedeljsko izdajo. "Call" je eden najboljših urejevanih delavskih dnevnikov. List dela, kakor skoro vse druge delavske publikacije, veliko izgubo, ki se jo pokriva s prostovoljnimi prispevki od strani posameznikov, unij in raznih socialističnih organizacij na vzodu.

The Milwaukee Leader, dnevnik. Naročnina: \$1.50 za tri mesece. Naslov: Chesnut and Sixth Sts., Milwaukee, Wis. "Leader" je po obsegu večji kot "New York Call", ker ima več oglasov. Smatra se ga za glasilo Bergerjeve frakcije v socialistični stranki, ki predstavlja konservativno krilo v socialističnem gibanju te dežele.

Oklahoma Leader, dnevnik, naslov: Box 777, Oklahoma City, Okla. Urejevan je v istem smislu kakor "Milwaukee Leader."

Chicago Socialist, tednik naročnina \$2 na leto. Naslov: 220 So. Ashland Blvd.

The New Day, tednik, naročnina dva dolarja na leto. Naslov: 528 Chesnut Str. Milwaukee, Wis.

The World, tednik, glasilo socialistične stranke na Californijo. Naročnina \$2 na leto. Naslov: 1020 Broadway, Oakland, Calif.

Socialist World, uradno glasilo stranke, izhaja mesečno, naročnina \$1 na leto. Naslov isti kot za *Chicago Socialist*.

Davenport Tribune, 802 W. 4th Str. Davenport, Iowa. (Tednik.)

The Echo, naslov: Galena, Kans.

St. Louis Labor, 940 Choteau Ave., St. Louis, Mo. (Tednik.)

Newark Leader, 97 Springfield Ave. Newark, N. Y.

The Messenger, 2305—7th Ave., New York.

Socialist Advocate, Glen Falls, N. Y.

The New Age, 616 Genesee Str., Buffalo, N. Y.

The Citizen, 351 Albany Str., Schenectady, N. Y.

Hamilton Socialist, Hamilton, O.

Miami Valley Socialist, Mead and Longworth St., Dayton, O.

Free Press, New Castle, Pa.

The Searchlight, 233 5th Ave., Pittsburgh, Pa.

Penna Socialist, P. O. Box 685, Reading, Pa.

The Truth, 1602 Peach Str., Erie, Pa.

Reading Labor Advocate, 436 Washington Str., Reading, Pa.

Workers Call, Dallas, Tex.

Manitowoc Times, 717 York Str., Manitowoc, Wis.

National Rip Saw, Girard, Kans. Ta list urejuje Kate Richard O'Hare, ki je bila dalj časa v zaporu vsled enakega "pregreška" kakor E. V. Debs.

Appeal to Reason, tednik Girard, Kans. Naročnina dolar na leto. Ta list je bil svoječasno izmed vseh socialističnih publikacij najbolj razširjen. Med vojno je spremenil svojo taktiko in ime v "New Appeal", in število njegovih naročnikov je od takrat padalo. Največja njegova cirkulacija je bila okoli milijon izvodov. List ni sedaj več tisto propagandistično sredstvo za stranko, kakor je bil pred vojno in prinaša le razne opise, tikajočih se delavskega gibanja.

Publikacije Farmarske-delavske stranke.

The New Majority, tednik, \$2.50 na leto, naslov: 166 W. Washington Str., Chicago, Ill. *The New Majority* je centralno glasilo Farmarsko-delavske stranke. Ta stranka se je ustanovila 1919 kot "delavska stranka". Na konvenciji leta 1920, na katero so prišli tudi zastopniki farmerjev, večinoma člani Nestrankske lige, je spremenila ime v Farmer-Labor Party. Posegala je aktivno v zadnje predsedniške volitve, v katerih je dobila za svojega predsedniškega kandidata 252,435 glasov. Toda kakega bujnejšega življenja pozneje ni pokazala. Meseca novembra zadnje leto se je tiskalo njenega glasila "The New Majority" v okoli tri tisoč petsto iztisih, list pa je imel isti čas nad dva tisoč dolarjev dolga. Če ima tak dolg Proletarec, ni v tem nič čudnega, kajti za njim ne stoji Chicago Federation of Labor ali kake druge unije. *New Majority* je lastnina omenjene federacije, ki ima na tisoče članov ki pa se, kakor je iz prej omenjenih številk razvidno, ne brigajo niti za svoje lastne liste. Socialistični listi imajo v Chicagu večjo cirkulacijo, kakor pa *New Majority* in drugi unijski listi, razum tistih strokovnih glasil, katere prejemaajo vsi člani. Koliko drugih listov agitira, oziroma pripada Farmerski delavski stranki, piscu teh vrstic ni znano.

"Levičarski" listi.

V kolikor mi je znano, imajo tisti komunisti, ki so se organizirali v novo "legalno" stranko tri glasila v angleščini: "The Toiler" v New Yorku; "Voice of Labor" v Chicagu in "The Truth" v Duluthu, ako še izhaja. Vsi trije so tedniki. Komunisti imajo zapopadeno svojo moč v tujejezičnem časopisju. Tako naprimer ima nova "legalna" stranka svojega zagovornika v newyorškem nemškem dnevniku *Volkszeitung*, ki se je ločil od socialistične stranke leta 1919, nadalje v češkem čikaškem dnevniku "Spravedlnost, hrvatskemu tedniku *Znanje*, v nekaterih finskih listih in drugih, ki pa mi niso znani.

Liberator je radikalna mesečna revija, ki jo izdaja Max Eastman v New Yorku. Pred vojno je bil Eastman idealist, kakršnih je v Ameriki mnogo med liberalnimi elementi. Med vojno je bil pacifist in pristaš Wilsonove mirovne politike dokler niso vstopile Zedinjene države v vojno. Potem je postal ekstremen radikalec in se je pridružil Reedovemu taboru, ki je šel za tem, da anektira socialistično stranko. Ko se to

na konvenciji stranke leta 1919 ni posrečilo, je Reed s svojimi pristaši ustanovil komunistično delavsko stranko, kateri se je pridružil tudi Max Eastman s svojim "Liberatorjem". Iz "komunistične stranke", ki je šla takoj v boj proti "komunistični delavski stranki", se je Eastman norčeval in s tem se je zameril Rusom, ki so bili vodilni elementi v komunistični stranki. Reed je odpotoval v Rusijo in pridobil kontrolne elemente moskovske internacionale, da so priznali njegovo stranko za pravo, komunistični stranki pa je bil izdan iz Rusije poziv, naj se združi s komunistično delavsko stranko, in nekateri so se ji res pridružili. Nova stranka si je nadela ime "Zedinjena komunistična stranka", toda o resničnem zedinjenju ni bilo govora. Max Eastman je bil med prvimi, ki je pričel propagando za ustanovitev "legalne" stranke iz razbitih komunističnih elementov in en njegov članek ((Iz *Katomb na plano*)) je bil priobčen tudi v Proletarcu. Od kar se je ustanovila Workers Party, agitira Eastmonov "Liberator" zanjo. Naročnina na *Liberator* je \$2 na leto. Naslov: 138 W. 13th Str. New York, N. Y.

The Proletarian, mesečnik, izhaja v Detroitu na 5330 Russelle Street. *The Proletarian* je glasilo "Proletarske stranke" (Proletarian Party) s sedežem v Detroitu. Njen glavni vodja je odvetnik D. E. Batt, ki je s svojo frakcijo prvotno pripadal komunistični stranki. Na prvi konvenciji komunistične stranke, kateri je prisostoval tudi pisec teh vrstic kot poročevalec Proletarca, je Batt s svojimi pristaši vodil opozicijo proti ruski in drugim narodnostnim federacijam, toda je bil vedno v manjšini. Tekom poznejših sporov v notranjosti komunistične stranke se je ločil od nje in ustanovil svojo "Proletarsko stranko." Svoje postojanje ima večinoma v Michiganu, v Chicagu in par v drugih krajih. V decembru zadnje leto se je udeležil s tremi drugimi zastopniki "proletarske stranke" konference komunističnih in napol komunističnih struj v New Yorku, toda novoustanovljeni delavski stranki se proletarska stranka ni pridružila. Zadnji "Proletarian" ji očita, da je nova stranka izdala tretjo internacionalo, da je *poteptala* načelo diktature proletarijata in da je sprejela popolnoma *reformističen* program, katerega skuša odeti z radikalnimi frazami, ki nimajo nobenega smisla.

Listi "Industrialnih delavcev sveta."

Izmed radikalnega časopisja pridejo v poštev tudi publikacije I. W. W. V angleščini izdaja I. W. W. tri liste, namreč *Industrial Solidarity* v Chicagu, *Industrial Worker* v Seattlu in *Industrial Unionist* v New Yorku. Nadalje po en list v ruskem, madžarskem, italijanskem, španskem, bolgarskem, romunskem, češkem, in dva v finskem jeziku, skupaj 12 listov.

Listi S. L. P.

Weekly People je centralni organ socialistične delavske stranke, ki pa ni stranka temveč sekta. Ako izdaja še kak drug list v angleščini, mi ni znano. *Weekly People* izhaja v New Yorku. Več zaslonbe ima v tujejezičnem časopisju, med katerimi je najjačji hrvaško-srbsko glasilo "Radnička Borba", ki izhaja v Clevelandu. Poleg nje izhaja še nekaj drugih narodnostnih listov omenjene stranke.

Glasila unij, okrožnih delavskih federacij in drugi delavski listi:

Seattle Union Record, dnevnik, glasilo Seattleske delavske federacije. Ne pripada nobeni delavski struji, in poroča o tekočih dogodkih z razredno zavednega stališča. Piše simpatično o socialistični stranki, ki

je na zapadu, posebno v državi Washington, vsle frakcijskih bojov največ trpela. Drugi tak dnevnik je bil *Butte Bulletin*, ki pa je moral vsled slabih delavskih razmer, ki so nekaj kritičnega v Butte, Mont. prenehati izhajati kot dnevnik. Tudi Butte spada med tiste kraje, kjer so frakcijski spori razdejali delavski gibanje, ki ga je treba sedaj graditi od kraja.

Advance, glasilo krojaške unije (Amalgamated Clothing Workers of America), izhaja tedensko v New Yorku. *Advance* je radikalno glasilo radikalne unije in piše v duhu socializma. Svoje članstvo vzgaja v razredni boj in ga vsposablja za novo družbo, kar ne more reči o mnogih drugih unijah.

Justice, glasilo Ladies 'Garment Workers' Unions. O tem listu in uniji velja isto ko o prej omenjeni.

Druga unijska glasila so: "Mine Workers Journal", glasilo unije premogarjev, izhaja v Indianapolis; "Bakers Journal", glasilo unije pekov, izhaja v Chicagu; "Steam Showels Journal", izhaja v Washingtonu D. C.; "International Bookbinder", izhaja v Washingtonu, D. C.; "The Tailor", Chicago; "Illinois Miner", Harrisburg, Ill.; "Cigar Makers Journal", Chicago; "Bricklayer Journal", Indianapolis; "The Carpenter", Indianapolis; "Tobacco Worker", Louisville, Ky.; "Silk Worker", Paterson, N. J., "Fur Worker", New York; poleg teh razna strokovna glasila drugih unij, oziroma strok, vseh skupaj okoli 65 publikacij. Ene so naklonjene socialistični stranki, druge raznim drugim frakcijam, največ pa jih je na strani Gompersove taktike.

Razne druge publikacije.

Labor Age, mesečna revija izhaja namesto "Socialist Review". *Labor Age* prinaša nekaj pregled delavskega gibanja in članke, ki jih prispevajo pristavci vseh struj in članov unij. Naročnina \$2 na leto. Naslov: 41 Union Square, New York.

"*Soviet Russia*," glasilo "Priatelj sovjetske Rusije", izhaja dvakrat na mesec; naročnina \$2.50 na leto; naslov: 110 W. 40th Str., New York. Preje je bil list glasilo ruskega informacijskega urada, kateremu je vodil zastopnik sovjetske vlade v Ameriki, L. Martens, ki je bil deportiran. List je indirektno še vedno v posesti ruske vlade. Prinaša razne podatke o stanju v Rusiji, pa tudi propagandistično gradivo v soglasju nju politike moskovske Internacionalne.

Debs' Magazine, mesečnik, izhaja v Chicagu na 59 E. Van Buren Str. Naročnina \$1 na leto. Preje je bil list izhajal pod imenom "Debs Freedom Monthly", sedaj, ko je Debs zopet na prostem, pa je izpremenil ime. List se je sedaj posvetil propagandi za združenje delavskih vrst. Urejuje ga socialist Irwin St. John Tucker. Debs priobčuje v njem svoje članke, tudi drugače nima z listom nobenih zvez, četudi nosi njegovo ime.

The Labor Herald, 118 N. La Salle Str., Chicago. Urejuje ga W. Z. Foster. List je posvečen vzgoje unijskega delavstva za "napredni, bojevni, konstruktivni unionizem." Svoječasno je bil Foster član I. W. W., pozneje pa je spremenil svoje nazore in pričel bo proti dualnemu unionizmu. Sedaj stoji na stališču, da je treba radikalnim, razredno zavednim delavcem delovati za reformiranje unij v Ameriški Delavski federaciji. (Nekaj Fosterjevih člankov o napakah dualnega unionizma je bilo priobčenih v Proletarcu. — Ured.)

Progresivni listi.

Med progresivne liste spadajo revije *The Nation* v New Yorku, ki izhaja tedensko. *The New Republic*

New York. *Pearsons Magazine*, mesečnik, izhaja v New Yorku. Poleg teh je še nekaj drugih liberalnih revij, toda najbolj znane so *The Nation* in *The New Republic*.

Tujejezično delavsko časopisje.

Natančno število tujejezičnih listov, ki pripadajo socialistični stranki, mi ni znano. Vem le, da je med njimi nekaj dnevnikov, več tednikov in mesečnikov, skupaj okoli 19 publikacij; ako jih je več, mi ni znano. Kot že omenjeno, jih pripada približno enako število komunističnim frakcijam, nekaj Industrialnim delavcem sveta, kateri so bili že preje navedeni in par eselpistom (Socialist Labor Party). Med tujejezičnimi listi jih je mnogo, ki ne pripadajo nobeni delavski struji, toda pišejo simpatično, bodisi za eno ali drugo. Ampak za delavsko gibanje so važni v prvi vrsti le tisti listi, ki mu direktno pripadajo in ki imajo mo določno stališče.

Končni pregled.

Iz tega pregleda je razvidno, v koliko je razvito delavsko časopisje v Zedinjenih državah. Če ga primerjamo z buržvaznim tiskom, vidimo, da je zelo zelo šibko in nerazširjeno. Treba bo še mnogo dela, da pridobi med masami tisto mesto, ki mu pripada. Najslabše pri vsem tem je, da še tisto časopisje, kar ga imamo, ni edino, pač pa porabi mnogo svojega itak malega prostora za frakcijske boje. Toda ker smo ljudje z različnimi glavami in različnimi mislimi, ni more biti drugače. Sedaj se vsi še učimo in zato je še toliko nejasnosti. Tudi uredniki niso vsegavedni. Pri mnogih listih so taki, ki niso čisto nič večji uredniškega posla in ti so delavskemu gibanju le v škodo. Praska, s katerim bi se jih moglo odpraviti kakor nadležno mrčes, ni, zato jih moramo tolerirati kakor najboljše moremo.

Ta pregled ni popoln, kajti za sestavo natančne statistike bi vzelo mnogo časa pri iskanju podatkov, korespondiranja itd. Pri sestavljanju se je skušalo napraviti čim popolnejšo statistiko s pripomočki, ki jih je imel pisec pri rokah. Dasi torej ni pregled povsem do pičice natančen, je vendar najboljši, kar jih je še kdaj izšlo v kakem jugoslovanskem listu.

Eugene V. Debs je vse svoje življenje posvetil delavski stvari. Bil je preganjan in poslan v ječo ne samo enkrat. Po dolgih letih boja vidi danes razne krenbe, kako neutrudljivo udrihajo — po socialistični stranki. To je namreč za "čiste" boj proti kapitalizmu. Wall Street ima zelo dobre zaveznike v rušilcih delavskega gibanja. Dasi je človeku hudo, kadar vidi elemente, ki niso nikdar ničesar storili za delavsko stvar, udarjati po zaslužnih sodrugih, se temu vendar ni čuditi. Ljudje so ljudje. Eni opravljajo, drugi zahtevajo, tretji rohne, četrti pa delajo. Socialisti verujejo v smotreno delo, ker bi drugače ne bili socialisti. Zgagarji, ki so danes socialisti, jutri komunisti, pojutršnjem I. W. W. in dan pozneje eselpisti, bodo vedno na svetu; kadar bo ljudstvo inteligentnejše, ne bodo demagogi imeli več tako lahkega stališča. Danes se tačasno še vedno dobi nekaj kalinov, ki so pripravljeni dati svoj denar kakemu Ponziju in svoje "prepričanje" kakemu demagogu.

Boj za pravičnost je boj za obvarovanje miru. Boj za kontroliranje svetovnih trgov in za koncesije v industrijno nerazvitih deželah ne prinaša miru.

SEMINTJA.

Židje v Palestini. — Irski boj. — Reka. — "Verein" plave krvi. — Radi ene črke. — Rožljanje s sabljo. — Zadoščenje justici.

V Palestini hočejo židje obnoviti svojo starodavno državo. Ker je židov v Palestini le malo, jo naseljujejo z židi iz drugih dežel. Anglija jih protektira. V Palestini je 700,000 mohamedancev in kristjanov ter samo 70,000 židov. 700,000 nežidovskih prebivalcev Palestine je v boju proti angleški politiki in 70,000 židom. Anglija je spremenila svojo politiko napram Egiptu in spreminja jo napram prebivalstvu Palestine. Palestina ne bo več postala židovska država; oziroma bo židovska le v toliko, kolikor je Anglija, Nemčija, Rusija ali Zedinjene države in druge dežele, v katerih so naseljeni židje. In nobeni niso v škodo, dasiravno vlada med neukim ljudstvom, katerega odirajo mali židovski kramarji, nasprotno mnenje.

...

Zanimiv proces se vrši na Irskem. Irska je sedaj po zatrdilu nekaterih irskih patriotov svobodna dežela v federaciji cesarstva Velike Britanije. Drugi, med njimi De Valera, nadaljuje z bojem za neodvisno irsko republiko. V nekem kraju so se delavci celo toliko navdušili, da so razobesili na javni zgradbi rdečo zastavo. Toda od socialistične republike je Irska še zelo daleč. Danes se nahaja v stadiju civilne vojne, ki se vrši med katoliškimi in protestantovskimi Irski na eni strani, in med katoliškimi Irski, ki so razdvojeni v republikance in v pristaše sedanje irske države, na drugi strani. Na Irskem je med vsemi sloji preveč verskega fanatizma, zato socialistična ideja tam še ni našla pravih ugodnih tal za razvijanje.

...

Reka se je zopet zganila; če se ne bi, bi svet pozabil nanjo. Fašisti so odstavili reško "vlado" in zasedli javna poslopja. Dosedanja vlada je bila baje preveč naklonjena Hrvatom. Rečani torej niso zadovoljni z "neodvisnostjo". Aneksijo k Italiji hočejo. Najbrž fašisti niti sami ne vedo kaj hočejo. Kljub temu so prizadejali Reki in v italijanskih mestih precej neprikl. Fašisti predstavljajo vulkanične izbruhe, ki so posledica kaotičnega stanja, ki vlada po svetu. Ljudje še niso zreli za redno življenje in si ne znajo izboljšati družabnega sistema. Niti nočejo živeti v sedanjih "mejah zakonov", ako niso tisti, ki kujejo postave, dovolj močni, da jih uveljavljajo. Današnji kaos pomeni, da sedaj ni take sile. Kljub vsem diktaturam imamo kaos.

...

Če bo mogel bivši saksonski kralj Avgust pomagati, dinastije še ne bodo tako kmalo izumrle. S propadom nemške monarhije so bile ob kroni vse druge nemške vladarske hiše, med njimi saksonska. Da se plava dvorna kri ne pomeša s krvjo plebejcev, so člani bivše saksonske vladarske hiše ustanovili poseben "verein", kateremu morejo pripadati samo člani saksonske dinastije. Eks-kralj August je načelnik vereina. Njegovi člani se smejo ženiti le s člani aristokracije, toda vsak zakon mora potrditi August, kajti

on ima pravico odločati, da li je v prospektivnem ženinu ali nevesti dovolj plave krvi, da ne bi onečastila saksonske vladarske familije. V registriranju "vereina" na podlagi saksonskih zakonov, so njegovi ustanovitelji izjavili, da ima namen "pospeševati nauke krščanstva in ljubezen do domovine, protektirati čast in tradicije bivše vladarske družine in varovati družinske arhive in umetnine v njeni posesti."

Ta "verein" ni važen. V Nemčiji in povsod drugod so važne le tiste organizacije, ki združujejo ne samo eno, ampak tisoče družin in takim organizacijam je pripisati, da Nemčija nima več kronanih dinastij. Te organizacije bodo skrbele, da se bo Nemčija oddaljevala "plavi" krvi in postajala dežela ljudi z rdečo krvjo.

...

Vsaka "novotorija" je našla pri ljudstvu odpor. Iznajditelji, znanstveniki itd., so imeli težke boje proti konservatizmu, ki je poosobljen v tem, da zahteva, naj bo vedno "vse tako kakor je." Radi tega je napredek počasen, ker ima konservatizem svojo oporo v ignoranci ljudstva in v vladajočih slojih. Bolgarska vlada je sklenila odpraviti eno črko iz bolgarske abecede, da jo napravi preprostejšo. Bolgarsko dijaštvo je vzprizorilo demonstracije proti tej naredbi, ker je smatralo, da je bil s tem storjen atentat na svetost bolgarskega jezika. Kljub temu se jeziki razvijajo in se bodo razvijali. Negujejo se "narodne" noše, ljudje pa so se jih v vseh krajih, v katere je prodrla "civilizacija", otesili. Toda takim spremembam, ki bi jim bile v resnično korist, se ljudstvo le počasi prilagaja. Električni so se upirali in plinu ter vsem drugim takim iznajdbam. Delavstvo v mnogih krajih se je upiralo uvajanju strojev v obrate, dasiravno so stroji v splošnem koristili tudi delavstvu in vsemu ljudstvu, četudi so v današnji družbi tu radi profita posameznikom. Toda dobiček imamo od njih vsi. Še več ga bomo imeli, kadar odpravimo sistem profitarstva. Tedaj bodo stroji res služabniki ljudstva in v največjo korist delavstvu.

...

Rusija si je organizirala velikansko armado, ki je danes ena najboljših na svetu. Iz prvotnih čet rdeče armade se je razvila velikanska armada sovjetske Rusije. Sovjetska vlada se zaveda, da živi v kapitalistični družbi, katera sloni na oboroženi sili. In oborožena sila rdeče armade je rešila Rusijo pred vpadalci in kontrarevolucionarji. Odbila je poljske napade in ustrahuje Romunijo. Ruska armada v Mali Aziji in na pragu orientala dela Angležem velike skrbi. Ko je Trockij pred par tedni inspektiral sovjetske čete, je imel nagovor, v katerem je "rožljaj s sabljo". Dejal je, ako kapitalistične vlade ne bodo spremenile svoje taktike napram sovjetski Rusiji in ako genovska konferenca ne bo napravila zaključkov, ki bi bili sprejemljivi tudi za Rusijo, bo morala iskati Rusijo zadoščenje in pravico z oboroženo silo. Uredniki kapitalističnih listov se vsled Trockijevega govorenja jeze, ker je tako odprto "rožljaj s sabljo". Ko bi bili dosledni, bi se morali spomniti, kako ameriški državniki v Washingtonu rožljajo s sabljami; isto delajo v Parizu; ravno tako v Londonu. Pred vojno je kajzer vedno rožljaj. Na Dunaju, v Petrogradu in v glavnih mestih vseh drugih "velesil" je imel posnemalce. Današnja družba sloni na oboroženi sili. Tisti, ki čuti v sebi moč, lahko rožlja s sabljo. Oni, ki jo nimajo, se morajo pokoriti poveljem in zakonom, ali pa se upreti. Upori pa so uspešni le tedaj, če predstavljajo protisilo.

...

Sovjetska Rusija ne misli pasti na kolena pred vladami zapadnih evropskih držav ter pred Ameriko in Japonsko. Rusija je sila. Čez par desetletij, ako ne pride vmes kaka druga katastrofa, bo najjačja svetovna sila. Trockij se tega zaveda, zato tudi "rožlja". Uredniki kapitalističnih listov pa naj vplivajo na kapitalistične sloje, da se sprijaznijo z Rusijo tako kot je, ne pa s tako, kakršno bi oni hoteli imeti. Potem bi manj rožljanja s sabljami, pa več konstruktivnega dela.

...

Harvey W. Church si je zaželel imeti avtomobil. Šel je k trdki, izbral enega najboljših avtomobilov, dejal prodajalcu, naj mu da človeka, ki ga v novem avtomobilu popelje na banko, kjer ima že pripravljen ček za izplačilo. Prodajalec mu je dal dva spremiljevalca, toda Church njima ni rekel voziti do banke, ampak pred njegov dom. Izvabil ju je v klet, kjer je ubil z žogometnim količkom. Potem je naložil v avtomobil stariše in prijatelje, ter se vozil okoli. Trpla so pozneje našli v reki, kamor jih je vrgel morilec. To je bil brutalen umor, narejen na način, ki ga nismo mogli skriti. Church, ki je bil še mlad fant, je bil obsojen na smrt na vešalih. Njegovi stariši so zapravili vse premoženje, da rešijo sina vislic. Toda bil je zadnji teden obešen v čikaški okrajni ječi, ko so bila izčrpana vsa sredstva za spremenitev obsodbe ali za ponovno obravnavo. Izvršitev smrtni obsodbe se je večkrat odložila. Church je medtem v groznem strahu za življenje hiral. Postal je top za vsako misel in njegovo telo se je spremenilo iz lepega mladeniča v stoka brez vsake moči. Več tednov so mu s silo dajali hrano, ker bi bil drugače umrl. Justica ga je hotela teči smrti, da mu ob določeni uri sama vzame življenje. Na pol mrtvega so na dan eksekucije nesli na vislico, kjer je dobila justica zadoščenje.

...

Človekoljubi so se zgražali nad načinom, s katerim je postopala justica, da si ohrani to razvalino življenja za svoje zadnje dejanje. Trpljenje, skozi katero je šel zločinec v svoji smrtni agoniji, je nepopisno. Umor, ki ga je izvršil, je bil eden najbrutalnejših, kar se jih je dogodilo v Chicagi tekom zadnjih let. Ali ga je justica maščevala? Ali je ostrušila drugo zločince?

...

Justica s svojimi justičnimi umori ni omejila zločinov. Tisoče obsojencev je že obglavila, obesila, prestrelila, zaprla v dosmrtno ječo, toda zločini se dogajajo, kakor so se. Smrtna kazen ni zdravilo za odpravo zločinov. Niti ne ječe, o katerih bo ameriški publiki povedal marsikaj E. V. Debs. Način, ki ga vpotreblja justica proti kršilcem zakonov, še pomnožuje zločine.

...

Kaznovati zločince je ena stvar; preprečevati zločine je druga stvar. Naloga družbe bodočnosti je se pravljati vzroke, ki povzročajo zločine. To je najvažnejše in edino uspešno zdravilo. Res je, da se del ljudje in se bodo dobili, ki so mentalno defektni in naredi tega nagnjeni k zločinskemu dejanjem. Družba danes premalo pazi na take ljudi. Svojo pozornost jim posveti šele tedaj, kadar je zločin že storjen. To je nepačno.

...

Družba priznava justične umore; in priznava tudi organizirane umore, ki jih imenuje vojna; ker je človek še vedno žival, je ostal zvest tradiciji svojih prednikov; ko je živel še na drevju in v duplinah, je poznal s človekom ali zvermi le en način boja: krvavi boj.

je v boj z namenom, da ubije svojega nasprotnika, tudi če nasprotnik niti ni vedel, da se ga smatra za takega. Sploh v tistih časih niso niti vedeli kaj je nasprotnik, ker so bili ljudje še "barbari". Tekom tisočletij se je boj nekoliko civiliziral. Zaneslo se ga je v trdnjave in okoli gradov. Danes imamo vojne za civilizacijo, za domovino, za vero, za obrambo vladarjev in druge take lepe stvari. V starih časih so bili boji za vero in vladarje, v pradednih časih pa so ljudje verovali samo v krvavi boj in niso čutili potrebe izgovarjati se, zakaj se bore. Kdor razume evolucijo človeka ta ve, da bomo imeli barbarske umore, vojne in podobna nasilja še dolgo časa. Živalski instinkti ne izginejo v enem stoletju. In človeka se ne more izobraziti v enem dnevu. Kadar se ga izobrazbi, je ta izobrazba morda le površina, priučena, radi tega je ostal še vedno pod kontrolno instinkto. Saj so tisti, ki napovedujejo vojne in jih vodijo, učeni, kakor tudi tisti, ki obsojajo ljudi na smrt. Človek je sposoben, da se marsikaj nauči, da iznajde čudovite reči, ni pa sposoben, da se hipno vtrese živalskih instinktov. Tisti, ki mislijo, da se more z enim nasilnim preobratom napraviti iz sedanje družbe idealno družbo, se motijo. Kljub temu, mi se borimo za preobrate, za reforme, za izboljševanja na vseh kancih in krajih. Kajti vsi ljudje niso morilci; niti niso ljudje zveri v pravem pomenu besede. Ljudje smo s svojimi slabostmi in dobrimi lastnostmi. In skušamo biti boljši in v svoji vsakdanji borbi postajamo boljši.

NAŠLA STA SE.

Našla sta se, Veranič v Sloveniji in Kazimir v Edinburgu, v bratskem objemu zedinjena v boju proti socializmu in v prvi vrsti proti Proletarcu.

Prav gotovo se ne bi ozirali na take napade, ako ne bi bila v stvari prevelika farsa. Veranič piše v slovenski komunistični (?) list, in Veranič je ravno toliko komunist kakor kak ruski veliki knez, general Wrangel ali pa admiral Semenov. Svoj list je prostital do skrajnosti. Naprodaj je bil republikancem in demokratom. Naprodaj je bil protisocialistični propagandi in da je nasul svojim čitateljem nekaj peska v oči, je na eno strani priobčeval plačane članke proti socializmu, na drugi pa jih je radi nekaterih čitateljev — pobijal. Slovenija ni mogla delati izgubo, 1., ker je prejela denar od republikanske stranke; 2., od kapitalistov, ki so financirali protisocialistično propagando; 3., od katoliških podpornih organizacij, katerih glasilo je Slovenija.

Marijoneta se je delala pred Inter-racial Councilom za kapitalistični list, pred trgovci za narodnjakarski, pred milwauškimi slovenskimi sodruzi za socialistični in pred podpornimi organizacijami za katoliški list. V resnici je bila vsakemu naprodaj, ker se je morala ravnati po karakterju svojega lastnika.

Še en pisalni stroj rabijo. Mari bi zapisali, da rabijo še dvoje škarje. Čemu bo pisalni stroj listu, ki izide novice iz ameriških slovenskih listov, druge iz domokrajških, članke pa iz kapitalistične "Jugoslavijske" in drugih takih "delavskih" listov. Kar je drugega, je poslano od strani Hrvatov, da se prevede na slovensko.

Ako mislijo ljudje okoli Slovenije, da jim bo prate Veraničevega perila koristilo, naj mu kar puste svoje kolone. Mož ima svoje "čednosti", o katerih naj ne govori Slovenija, n. pr. o čednostih s katerimi se je odedel, ko je "reševal" domovino v Milwaukee. Če se go-

vori o kakem prodajanju, bi bilo dobro malo pobrskati nazaj, kake interese je imel ko je silil milwauške Jugoslovane v organizacijo tamošnjih političarjev ne preveč vzornega kalibra. In nadalje naj Veranič v Sloveniji pove, za koliko milijonov bi bil on pripravljen dati republiko jugoslovanskemu ljudstvu. Tudi naj pove, v čem je zapopadena njegova vera v komunizem. Pove naj nadalje, koliko je Slovenija prejela "podpore" od krogov, ki smo jih preje navedli, ker se je vedno "sama vzdrževala." Vzdržuje se sam marsikdo. Prostitutke se tudi same vzdržujejo.

Ako ne bi bil napadal falot kakor je, ne bi odgovarjali kakor odgovarjamo. Toda kadar imamo opraviti s takimi neznajnimi kreaturami, ne poznamo prizanašanja.

Nekateri fantje, katere so vposlili "čisti hrvatski drugovi", so kar čez noč spoznali, da socialistične stranke ni več. Čudno, da napadajo stvar katere nikjer ni. Ameriko vladajo kapitalisti, ne pa socialisti, katerih sploh "nikjer ni", po zatrdilu neučenih ljudi, ki pišejo tako, kakor jim drugi naročajo, pa če se s tem strinjajo ali ne. Zakaj ne napadajo kapitalizma in organizirajo delavstvo za boj proti kapitalizmu?

Ali pa bo morda res, kar jim očitajo nekateri: to je, da je Slovenija tukaj raditega, da se bori proti socialistični stranki. Če je temu tako, naj vprašajo Veraniča za naslove tistih krogov, od katerih je za protisocialistični boj prejemal podporo.

Če narod v starem kraju ni dobil republike, je eden kriv, toda kdo? Neumno vprašanje. Proletarec je kriv.

Če imajo nekateri ljudje stolčke, po katerih že vse življenje hrepeni tisti, ki mu je "Veranič" razun če je vera v dolar, tedaj je temu zopet kriv Proletarec.

Za vsako bakso, poslano v stari kraj, pade krivda na Proletarca. Tako namreč trdijo politični otročaji, od Veraniča pa do Rev. Zakrajška, ki sta si podala roke, eden v "komunističnem" taboru, drugi v klerikalnem, da "uničijo" list, ki si predrzne razkrivati gnoj in kazati "narodne" luči javnosti v pravih barvah. Gospodje, vsi naporji bodo zamanj, kakor so bili. Proletarec je izhajal, ko še ni bilo ne Veraničeve Slovenije in ne Kazimirjevega "žurnala". Kakor Veranič, tako je tudi Kazimir izpreminjal imena svojemu listu; oba imata enak namen varati vse od kraja. V tem oziru sta si brata.

Vsak slovenski delavec naj se vpraša, zakaj si re-akcionarni nazadnjaki in takozvani čisti, izmed katerih so nekateri slabši od Kazimirja, tako pridno podajajo roke v boju proti JSZ. in proti Proletarcu. Enkrat bomo malo globlje posvetili v zgodovino ljudi, ki se oglašajo za nove "narodne voditelje". Malo gnoja bo, pa nič ne škodi. Ako bi jih pustili pri miru, bi ga taki karakterji potem ko bi se vgnezdili med ljudstvom, še več napravili.

Socialistično gibanje bo rastlo in se širilo; sedanji "izpahki" bodo prešli, še milwauški se bo "posušil". Socializem pa bo šel svojo pot naprej, kakor da ni bilo nikdar oznanjevalcev novega evangelija o preobratih čez noč in o čudežnih potih v novo bodočnost.

V vaši naselbini nimate socialističnega kluba. Nič ne mislite na to, da bi ga ustanovili. Kar tako se vam zdi, da je nepotreben.

ANTON ČEHOV:

DUEL.

Za "Proletarca" poslovenil Jože Vidmar.

(Nadaljevanje.)

VII.

Kirilin in Ačmianov sta se po stezi spenjala na griček. Ačmianov je zaostal in se ustavil, Kirilin pa je stopil k Nadeždi Fjodorovni.

— Dober večer! — je rekel in salutiral.

— Dober večer.

— Da! — je rekel Kirilin zamišljeno gledajoč na nebo.

— Kaj — da? — je vprašala Nadežda Fjodorovna po kratkem premolku in je opazila, da ju Ačmianov opazuje.

— Stvar je torej ta, — je počasi spregovoril oficir: — da je najina ljubezen ovenela takorekoč predno se je utegnila razcveteti. Kako mi ukažete, da naj to razumem? Ali je to svoje vrste koketstvo od vaše strani, ali me smatrate za kakega postopača, s katerim lahko ravnate, kakor se vam zljubi?

— To je bila zmeta! Pustite me! — je dejala rezko Nadežda Fjodorovna, ki ga je ta prekrasni čudežni večer gledala s strahom in se začudeno izpraševala: "kaj je mogoče, da je bila v resnici kedaj minuta, ko ji je ta človek ugajal in je bil blizek?"

— Tako torej! — je dejal Kirilin; postal je molče še nekaj časa, pomislil je in rekel: — Kaj bi? Počakam, da boste boljše volje. Za sedaj si vam pa dovolim zagotoviti, da sem dostojen človek in da nikomur ne dovolim, da bi dvomil o tem. Z menoj se ne bo nihče igral! Adieu!

Salutiral je in odšel skozi gosto grmovje v stran. Nekoliko pozneje se je neodločno približal Ačmianov.

— Lep večer je danes! — je dejal z lahkim armenskim naglasom.

Bil je čeden fant, modno oblečen, vedenja je bil svobodnega, kakor dobro vzgojen mladenič, toda Nadežda Fjodorovna ga ni marala, ker je bila njegovemu očetu dolžna tristo rubljev; tudi ji je bilo neprijetno, da so na piknik povabili kramarja, in pa še to, da je prišel k nji ravno ta večer, ko ji je bilo tako čisto pri duši.

— V splošnem se je piknik posrečil, — je dejal po kratkem molčanju.

— Da, — mu je pritrdila ona in je brezbrizno, kakor da se je ravnokar spomnila na svoj dolg, dejala: — da, recite v svoji prodajalni, da prinese Ivan Andrejič te dni tistih tristo . . . ali koliko že.

— Pripravljen sem dati še tristo, samo da me ne bi vsak dan spominjali na ta dolg. Kaj bi s prozo?

Nadežda Fjodorovna se je zasmejala; smešna misel ji je prišla v glavo; kaj če bi bila premalo pravna in bi zahotela, tedaj bi se na en mah lahko odkrižala dolga. Če bi naprimer temule lepemu, mlademu neumnežu zmedla glavo! Kako bi bilo to pravzaprav smešno, grdo, in neverjetno! In naenkrat se ji je zahotelo vzbuditi ljubezen v njem, ga obrati, pustiti, potem pogledati, kaj bo iz tega.

— Dovolite mi, da vam svetujem eno, — je plaho dejal Ačmianov. — Prosim vas, bojte so Kirilina. Povsod govori grozne stvari o vas.

— Prav nič me ne zanima, kaj govorijo različni tepci o meni, — je hladno rekla Nadežda Fjodorovna obvladal jo je nemir in smešna misel, da bi se poigral z mladim, čednim Ačmianovim, je naenkrat izgubil svojo prelest.

— Treba bo v dolino, — je rekla. — Kličejo nas.

Spodaj je bila ribja juha že gotova. Vlivali so jo na krožnike in jo jedli s tako pobožnostjo, kakorim se vidi samo na piknikih in vsi so si bili edini, da juha zelookusna in da doma še nikoli niso jedli kaj tako okusnega. Kot je to navadno na vseh piknikih in med množico prtičev, zavitkov, nepotrebnih, z vetrov drsečih mastnih papirjev nihče vedel, kje je njegov kozarec in njegov kruh; polivali so vino po preprogi in sebi po kolenih, stresali sol, okrog in okrog pa je bilo temno in ogenj ni več gorel tako jarko in nikomur se ni dalo vstati in naložiti novega dračja. Vsi so pili vino, tudi Kostja in Katja sta dobila po pol kozarca. Nadežda Fjodorovna je popila kozarec, potem drugo, se opijanila in pozabila na Kirilina.

— Razkošen piknik, čaroben večer, — je dejal Lajevski, ki je postajal od vina dobre volje: — Ampak jaz bi imel mesto vsega tega raje pošteno zimo."

— Vsak ima svoj vkus, — je pripomnil von Koren.

Lajevski je začutil zadrego; v hrbet mu je udarjala vročina od grmade, v prsa in obraz pa von Korenovo sovraštvo; to sovraštvo poštenega, umnega človeka, v katerem se je najbrž tajil tehten vzrok, ga je poniževalo, slabilo, in ko se mu ni mogel več zopet stavljan, je dejal v dobrikajočem tonu:

— Strastno ljubim naravo in žal mi je, da nisem naravoslovec. Zavidam vam.

Meni pa ni žal in tudi ne zavidam ne, — je rekla Nadežda Fjodorovna. — Ne razumem tega, kaj se je mogoče resno pečati s trdo in mehkokrilnim hroščem, kadar trpi narod.

Lajevski je bil istega mnenja o tem. Naravoslovec vede so mu bile popolnoma neznane in zaradi tega ni mogel nikoli pomiriti z avtoritetnim tonom in svojim globokoumjem ljudi, ki se pečajo z mravljinami, mi brkami in tačkami ščurkov; in vedno ga je oddajalo, da se drznejo ti ljudje s svojimi brčicami, tačkami in z nekakšno protoplazmo (iz neznanega vzroka) si jo je predstavljal ostrigi podobno) reševati vprašanja, ki obsegajo v sebi izvor in življenje človeka. Toda v besedah Nadežde Fjodorovne je čutil laž in le to bi ji nasprotoval, je dejal:

— Tukaj ne gre za hrošče, temveč za rezultat.

VIII.

Pozno, okrog enajste ure, so se vsedli na vose, da bi se peljali domov. Vsi so že sedeli, samo Nadežda Fjodorovna in Ačmianova, ki sta se na oni strani neke smeje lovila, ni bilo.

— Gospoda, hitro! — je kriknil Samojlenko.

— Damam bi se ne smelo dati vina, — je tiho dejal von Koren.

Utujen od piknika, von Korenovega sovraštva in svojih misli, je šel Lajevski Nadeždi Fjodorovni nasproti. In ko ga je vesela, radostna, v občutku opojne lahkosti, zasopljena in smejoča se, zgrabila za roke in mu položila glavo na prsa, je stopil nazaj in surovo rekel:

— Obnašaj se kakor kaka . . . koketka.

To je bilo vendarle preveč surovo, tako da je celo njemu postalo žal. Na njegovem srditem, utujenem obrazu je prebrala sovraštvo, usmiljenje, ne

voljo nad seboj, in je naenkrat klonila duhom. Spoznala je, da je šla predaleč, da se je obnašala preveč prosto. Užalostila se je, naenkrat je začutila, da je teška, debela, groba in pijana, in je sedla skupaj z Ačmianovim v prvi voz, ki je bil prazen. Lajevski je sedel s Kirilnom, zoolog s Samojlenkom, dijakon z damami, in karavana je odrinila.

— Vidiš kakšna makaka sta . . . — je prišel von Koren, se zavijal v plašč in zaprl oči. — Si slišal, da bi se ne hotela pečati s trdo—in mehkokriliimi hrošči, ker narod trpi. Tako sodijo naše vrste človeka vsi makaki. Suženjsko, lokavo pleme, skozi deset rodov strahovano z bičem in pestjo, trepetajo, ljubeznjivo obkleduje in zažiga kadilo samo pred nasiljem, ampak spusti makaka v svobodne delokroge, kjer ni nikogar, ki bi ga prijel za vrat, tam se ti razmahne in se uveljavlja. Poglej, kako je predrzen na slikarskih razstavah, v muzejih, v gledališčih, ali kadar sodi o vedi: repenči se, se postavlja na zadnje noge, psuje, kritizira. . . In čisto gotovo kritizira — suženjska poteza. Kar poslušaj: ljudi svobodnih profesij psujejo večkrat kot sleparje — to radi tega, ker so tri četrtine družbe sužnji, prav taki makaki kot ta dva. Nikdar se ne zgodi, da bi ti suženj podal roko in se ti iskreno zahvalil za to, da delaš.

— Ne razumem te, kaj bi rad! — je rekel Samojlenko zevaje. — Revica se je hotela samo pogovoriti s teboj o pametnih stvareh, ti pa že kar sklepe delaš. Nanj si jezen sam Bog ve zakaj, potem pa za kompanijo še nanjo. Vendar pa je ona izborna ženska!

— Že prav! Navadna priležnica, razvratna in prostaška. Poslušaj, Aleksander Davidič, če srečaš navadno babo, ki ne živi z možem, ki ničesar ne dela, in od katere ne slišiš drugega kot hi — hi pa ha — ha, ji praviš: poberi se delat. Zakaj pa se tukaj ženiraš in hojiš govoriti resnico. . . Samo zato, ker je Nadežda Fjodorovna priležnica uradnika, ne pa mornarja?

— Kaj pa naj počnem ž njo? — se je razjezil Samojlenko. — Kaj naj jo tepem, ali kaj?

— Ne dobričaj se ničvrednosti. Mi preklinjamo ničvrednost samo za njenim hrbtom, in to je podobno figi v žepu. Zoolog ali sociolog sem, kar pomeni eno in isto, ti si zdravnik; družba nama veruje; mi smo jo dolžni opozarjati na tisto strašno škodo, ki nji in bodočim rodovom preti od gospa take vrste, kot je ta Nadežda Ivanovna.

— Fjodorovna, — je popravil Samojlenko. — Kaj pa naj družba počne?

— Družba? To je njena stvar. Po mojem mnenju je najneposrednejša pot — nasilje. Manu militari bi jo bilo treba poslati k možu, če je pa mož ne sprejme, tedaj na katoržno delo ž njo, ali pa v kak drug poboljševalen zavod.

— Uf! — je vzdihnil Samojlenko; pomolčal je nekaj časa, nato pa tiho vprašal: — Zadnjič si nekoč rekel, da je treba tako ljudi, kot je Lajevski, uničevati. . . Povej mi, če bi ti onga. . . postavim, država ali družba naročila, uničiti ga, bi se. . . odločil?

— Ne da bi se mi roka zdržnila.

IX.

Ko sta se pripeljala domov, sta Lajevski in Nadežda Fjodorovna stopila v svoje temne, dušne dolgočasne sobe. Oba sta molčala. Lajevski je prižgal svetlo, Nadežda Fjodorovna pa je, ne da bi slekla plašč in klobuk, sedla in se žalostno in skesano zagledala v Lajevskega.

Razumel je, da pričakuje objasnjenja od njega; toda to bi bilo dolgočasno, brezpomembno in utrudljivo, in pa še teško mu je bilo pri srcu, da se prej ni obvladal in da ji je rekel tisto surovost. Slučajno je zatipal v žepu pismo, ki ji ga je vsak dan nameraval prebrati, in je pomislil, da če ji je prebere sedaj, da bo obrnil njeno pozornost na drugo stran.

— Čas je že, da razjasnim odnose, — je pomislil. — Dam ga ji; kar bo, bo".

Potegnil je pismo iz žepa in ga ji podal.

— Preberi, stvar se tiče tebe.

Po teh besedah je šel v svoj kabinet in legel brez blazine v temi na divan. Nadežda Fjodorovna je prebrala pismo in zazdela se ji je, da se je strop pogreznil in da so se stene premaknile čisto k nji. Naenkrat ji je postalo tesno, temno in strašno. Hitro se je trikrat prekrizala in spregovorila:

— Naj v miru počiva . . . naj v miru počiva . . . In se zjokala.

— Vanja! — je poklicala. — Ivan Andrejič!

Odgovora ni bilo. Misleč, da je Lajevski v sobi in da stoji pri nji za stolom, je ihtela kakor otrok in govorila:

— Zakaj mi nisi prej povedal, da je umrl? Ne šla bi na piknik, ne hohotala bi se tako strašno. . . Moški so mi govorili prostaštva. Kakšen greh, kakšen greh! Reši me, Vanja, reši me. . . Zblaznela sem. . . Padla sem. . .

Lajevski je slišal njeno ihtenje. Bilo mu je neznožno dušno, in silno mu je utripalo srce. V tugi se je dvignil, postal sredi sobe, zatipal v temj naslonjač pri mizi in sedel.

— "To je ječa. . . — je pomislil. — Moram stran. . . Ne morem".

Da bi šel kvartat, je bilo prepozno, restavracij v mestu ni bilo. Zopet je legel in si zamašil ušesa, da nebi slišal ihtenja, in naenkrat se je domislil, da gre lahko k Samojlenku. Da mu nebi bilo treba nimo Nadežde Fjodorovne, je zlezal skozi okno na vrtilič, prelezal je nato ograjo in odšel po cesti. Bilo je temno. Ravnokar je prišel nek parnik, po lučih sodé, velik osebni parnik. . . Zarožljala je veriga za sidro. Od brega se je proti parniku hitro premikala rdeča lučka: to je bil carinarski čoln.

— "Ah, kako ti spe potniki po kajutah". . . — je pomislil Lajevski in pozavidal tujemu pokoju.

Okna Samojlenkovo hiše so bila odprta. Lajevski je pogledal skozi eno, potem skozi drugo; v sobah je bilo temno in tiho.

— Aleksander Davidič, ali spiš? — je poklical. — Aleksander Davidič!

Zaslišal se je kašelj in nemiren odziv:

— Kdo je? Kaj hudiča?

— To sem jaz, Aleksander Davidič. Oprosti.

Nekoliko pozneje so se vrata odprla; blisnila je mehka luč svetilke in prikazal se je ogromni Samojlenko ves bel v beli čepici.

— Kaj bi rad? — je vprašal teško sopé in se praskal v polsnu. — Počakaj, takoj odprem.

— Ne trudi se, skozi okno. . .

Lajevski je zlezal skozi okno; stopil je k Samojlenku in ga prijel za roko.

— Aleksander Davidič, — je rekel z drhtečim glasom: — reši me! Prosim te, rotim te, razumi me! Moj položaj je mučen. Če se ima to nadaljevati le še dva — tri dni, tak se zadavim kakor. . . kakor psa.

(Dalje prihodnjič).

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

ČE SE STOPI MAČKU NA REP ...

GLENCOE, O. — Kakor povsod, vlada tudi tukaj brezposelnost. Premogokop Delora ne obratuje že od 15. avgusta pretečenega leta, v drugih se pa dela po dva dni v tednu. Eni delavci, oziroma njihove družine, so v zelo slabih gmotnih razmerah in so odvisni od dobroteljnosti. Nekateri prejema podpora od državnih institucij. Kar nas je takih, da smo že dolgo naseljeni tu, imamo vsaj kredit v prodajalnah. Ropi se dnevno dogajajo in človek že ni več varen, ako je zunaj v nočnih urah. Pred kratkim sta bila okradena tudi dva Slovenca za precejšnje svote.

Četudi smo premogarji v slabem položaju, bomo vseeno glasovali za stavko. Če se odpovemo boju za naše zahteve, bi morali sprejeti pogoje, kakršne nam dajejo kompanije. Raditega bo treba stopiti v boj, kajti za naše pravice se ne boril nihče, ako se ne bomo sami.

Pravijo, če se mačku stopi na rep, zamijavka. Tako se je dogodilo tudi s človekom vseh "poklicev" Veraničem, bivšim lastnikom Slovenije. Zaječal je, ker ga je Telebanov dopis v Proletarcu tako strahovito zadel, da se je mož v svojem mijavkanju moral zaleteti ob vse, kar mu ne vgaja. Napaka je bila storjena, ker se ni njega vprašalo za svet, komu naj bi se izplačeval "milijonski fond". Ako bi ga izročili njemu, bi bil ljubljanski Naprej gotovo že tiskan v Blasnikovi tiskarni; če se tiskajo v nji pratike, zakaj se ne bi tudi dnevnik?

Seveda, Veranič je karakter — bel kakor sneg po milwauških ulicah; ker je tako "svetniško" čist, se je moral zaleteti tudi v E. Kristana, menda za plačilo, ker brani komuniste v Jugoslaviji pred vladnimi preganjalcji. Moža ni tukaj, da bi mogel odgovarjati na taka bevskanja, zato ima kak Veranič pogum, če je sploh pogum napadati človeka, ki je storil za probujo jugoslovanskega naroda več, kakor vsi Veraniči, kar jih je še živel v slovenski javnosti. O tem bom enkrat napisal dopis, s katerim bom nazadnjakom posvetil tako temeljito, da se bodo sami sebi studili.

Urednik Slovenije se najbrž sam ne strinja z Veraničem, zato se je slednji moral prati sam, pri tem pa se je še bolj oblatil.

Zelo čudno se mi zdi, zakaj zastopnik Slovenije zatajuje njenega urednika pri agitaciji. Prvi zastopnik Slovenije, s katerim sem prišel v dotiko, mi je sam priznal, da je list "zanič urejevan", toda bo boljši potem, ko se odpravijo oglasi in ko pride iz starega kraja nov urednik. Drugi zastopnik, ki je bil tu iz Milwaukee, po narodnosti Hrvat, je hotel z menoj staviti, da Novak ni urednik Slovenije, češ, da je sedaj list pod kontrolo in v lasti hrvatskih delavcev. Na moje vprašanje, kdo je urednik Slovenije, je odgovoril, da nekdo, ki je prišel iz starega kraja, iz tiste Jugoslavije, katero morajo zapuščati vse boljše moči po Kristanovi krivdi. Fant se je moral torej na vsak način obregniti ob Kristana.

Iz teh trditev zastopnikov Slovenije se lahko spozna, da Hrvatje iščejo zanjo novega urednika, čeprav

tega morda niso povedali Veraniču ali pa F. Novaku. Iščejo takega, ki bo znal bolj odprto udrihati po Proletarcu in po JSZ., ter klicati delavsko rajo "na veliki punt."

Meni se zdi, da bo list ostal tak kakor je, ker je na ta način naprtiladnejši za pridobivanje naročnikov. Vsem bo dal zadoščenje; tistim, ki se smatrajo za "naprednjake", bo dajal "revolucionarno" gradivo. Katoličanom in nazadnjakom sploh bo pa priobčeval stvari iz klerikalnih in liberalnih starokranjskih listov ter poročila o gibanju v dveh katoliških organizacijah, katerih glasilo je "delavska" Slovenija. Tako bodo slednji prepričani, da je Slovenija proti-socialistični list, ker bi drugače ne mogel biti glasilo katoliških organizacij. Naprednjaki pa bodo mislili, da je revolucionaren, ker bo zabavljajl čez socialistično stranko, češ, da je premalo revolucionarna. Na ta način bo varal oboje.

Na tak način more pisati le Marijoneta, pa če jim je to ime ljubo ali ne. Proletarec se ni nikdar posluževal take neznačajnosti, pa kljub temu izhaja že sedemnajst let. Izhajal je, ko še ni bilo duha o kaki Sloveniji in bo izhajal, ko je že davno ne bo. Tisti hrvatski delavci okoli Znanja in clevelandske Radničke Borbe, ki so se zakleli uničiti Proletarca in organizacijo jugoslovanskega socialističnega delavstva, na svoje energije rajše rabijo v boju proti kapitalizmu, če jim je res za razredni boj. Ako jim ni, so vse njihove moči, ki jih upravljajo v boju proti Proletarcu, izgubljene. Sicer pa, ko človek pregleduje Znanje in Radničko Borbo, ne vidi drugega, kakor napadanje in zopet napadanje. Ako je to način za izobraževanje hrvatsko-srbskega delavstva, potem se čudim. Znamenito je to, da se obe struji — ona okoli Znanja in eselpisti — bore dobiti kontrolo nad slovenskim delavstvom. Obe sta pričeli izdajati vsaka svoj list v slovenskem jeziku in v njem se napada — slovenske socialiste in socialistično gibanje sploh. Pred letom dni ali malo preje so pa sami bili socialisti. Teško je razumeti take ljudi. Najbrž niti sami sebe ne razumejo. Kedaj bomo priznali vsak svoje napake in združili naše sile proti skupnemu sovražniku kapitalizmu? Kdaj bomo toliko dozoreli, da prenehamo z bojem med brati, ki zatrujejo, da se bore za enak cilj proti enem sovražniku, da bomo znali to pokazati tudi v prasi?

Delavec napravi največji zločin, ko odstopi od ene organizacije in pristopi v drugo zato, da napada prejšnjo. Ostanimo v organizaciji, v kateri smo lahko delovali vsa dosedanja leta, in kar ima napak, jih odpravljajmo in izboljšujmo bojovne metode v organizaciji, ki je imela prostora za vse, ki so hoteli delati v borbi proti kapitalizmu in za socializem. Podpirajmo in prizpoznamo za delavske liste samo tiste, katere se delavci ustanovili, jih vzdrževali in ki jih delavci urejujejo — ne tako kakor je Veranič urejeval svojo Slovenijo — ampak za vzgajanje delavstva v socialističnemu duhu. Le taki listi so zagovorniki in borci za delavske interese. Marijonete pa delajo le škodo delavskemu gibanju.

NACE ZLEMBERGER.

DNE 11. MARCA V VICTORIA HALL.

DETROIT MICH.—Socialistični klub št. 114, JSZ. daje detroitskemu slovenskemu in drugemu jugoslovanskemu občinstvu zopet priliko prebiti večer v prijeteljskem zabavnem krogu.

Nihče, ki se je udeleževal priredb našega kluba dosedaj, se še ni pritoževal, da ni imel dovolj zabave. Pač pa vsakdo prizna, da so zabave našega kluba res zabave.

Kakor doslej, bo naš klub skrbel za dobro razvedrilo tudi v bodoče.

Ne smemo pozabiti, da si z zabavami krepiamo duševno razpoloženje, kar je velikega pomena za vsakega posameznika. Poleg naporenega dela je delavec upravičen tudi do razvedrila, četudi si ga ne more privoščiti v toliki meri, kolikor ga zasluži.

Naš klub ima svoje prostore, s katerimi ima mnogo stroškov za vzdrževanje. Veselice nam služijo tudi kot vir dohodkov za pokrivanje izdatkov za vzdrževanje lastnih prostorov. Zahajališče našega delavstva v Detroitu si moramo ohraniti. Gojimo tudi čitalnico, v kolikor nam dopuščajo razmere. Vsa slovenska društva zborujejo in prireajo svoje stvari v tej dvorani.

Odbor za priredbo klubove veselice je zaključil, da se tokrat priredi samo veselica s plesom. Igral bo Anbelnov tamburaški zbor. Na programu je tudi trečolov in šaljiva pošta. Za vse drugo, kar se more četi pri taki zabavi, bo preskrbljeno.

Veselica se vrši v soboto večer 11. marca v dvorani "Victoria" (klubovi prostori) na 1432 Ferry Ave. E.

Slovence in druge Jugoslovane vabimo, da se je udeleže v obilnem številu.

Za odbor, Thos. Petrich.

NAPREDNO ČASOPISJE IN GOVORI EDINO SREDSTVO PROTI IGNORANCI.

CARLINVILLE, ILL. — Časopisje, ki vzgaja je odprlo že milijonom delavcev oči in jih privedlo na pot spoznanja. Napredni govorniki so že stotisočom pomagali iz neznanja k boljšemu razumevanju socialnih vprašanj. Napredno, to je socialistično časopisje in socialistični govorniki so privedli med delavske mase spoznanje, kako krivičen je sedanjí družabni red in kako potrebno ga je odpraviti in ga nadomestiti s poštenjšo družbo. Vzgoja, ki jo širi napredni tisk in govorniki, pripravljajo maso za preobrat in jo vspodbuja za novo družbo, ki bo slonela na ekonomski pravičnosti za vse. Kakorkoli že pride preobrat, bodi si potem mirne evolucije, ali pa krvavih bojev, mi vemo, da gotovo pride. Popolnoma mirnih preobratov sploh ni, kajti družabni razvoj je borba, v svojem teku skozi zgodovino pomešana vseskozi z ljutimi boji, s krvjo. Toda vse, kar se na svetu zgradi, napravi le delo, počasno, smotreno delo.

Vedno se dobe v delavskem gibanju ljudje, ki tega ne vpoštevajo, ker ne morejo razumeti izpreminjanja. Bolj in bolj se zaveda svojih interesov, bolj in bolj se nagiba v vrste razrednih borcev za delavsko stvar. Temu izpreminjanju pravimo evolucija. Evolucija pomeni napredek človeka, iz prastare primitivnosti vse višje in višje, in do cilja ima še vedno dolgo pot. Do tistega cilja namreč, ko bo človek odpravil gospodarje, ko bo prenehal garati vse življenje za dobrobit drugih, ki žive sedaj od sadov njegovega dela, pa bo proizvajal bogastva za dobrobit sebe in vse človeške družbe.

Človeka žene naprej volja, da se kaj nauči. In tako je iznašel pisavo, potem tisk, pozneje papir, na katerem so se ohranili nauki učenjakov, nauki borcev za človeške pravice. Drugi so z ustmeno besedo razkrivali med ljudstvom laž in hinavščino posedujočega razreda, njegovo izkoriščanje in zatiranje delavske in kmečke raje.

Ljudje, kot sem omenil, težko pojmiyo zakone evolucije.

Navesti hočem tu en slučaj, v katerem sem imel priliko pojasnevatí kaj je evolucija. Moj kontestant je stal na stališču, da evolucija ni še nikdar koristila delavskemu ljudstvu in da nikoli ne bo, pač pa samo direktna akcija. Ne bom opisoval najine debate v vseh podrobnostih; kakor navadno pri takih diskuzijah, se prizadeta le težko sporazumeta, ker vsakdo

trdi svoje. Ker ga nisem mogel prepričati o pravilnosti mojega izvajanja, sem mu končno stavil vprašanje, če se je on rodil s tistimi idejami in nazori o življenju, kakršne ima danes. Seveda je bil odgovor, da se kaj takega ni moglo zgoditi. Vprašam ga nadalje, kako je prišel do prepričanja, ki ga ima danes. Pojasnil je, da potom čitanja dobrih knjig in listov ter potom udeleževanja shodov, kjer je poslušal govornike, ki so oznanjali nauk nove bodočnosti. Vprašal sem ga, če on to izpreminjanje, ki se je godilo v njem od časa, ko je prišel spoznavati življenje v novi luči, pa do danes, ne imenuje evolucijo. Priznal mi je in še dodal, da je danes pripravljen, faktično z vsakim sredstvom pomagati izvesti glavni cilj, za katerim stremi delavski svet.

Od volje nekaj posameznikov, ki so prišli k spoznanju, niso odvisni preobratí. Preobratí se dogajajo, kadar dozore zanje razmere in ljudje. In tu pride v poštev naš tisk, naši govorniki, ki uče maso, ki jo pripravljajo, da bo vedela, kaj pomeni preobrat in da bo tudi sposobna delati zanj ter ga ohraniti kadar se dogodi.

Ker sè zavedamo važnosti socialističnega tiska, ga moramo širiti med delavstvo. Raditega je tukajšnji klub Jugoslovanske Socialistične Zveze sklenil, da priredi v soboto zvečer dne 18. marca veselico, z namenom, da se pomaga širiti socialistični tisk. Del dobička se bo namreč porabil za naročnino na Proletarca, tako da ga bo en čas prejemal vsak rojak v tej naselbini ter se na ta način seznanil z njim.

ANTON BLASICH.

PROSLAVA PARIŠKE KOMUNE V CARLINVILLE.

CARLINVILLE, ILL. — Do predzadnjih časov ni bilo od tu opaziti dopisov v Proletarcu, toda ker je naselbina postala na polju socialističnih aktivnosti živahnjša, se je tudi glede dopisov spremenilo. Delavcu ni lahko pisati za liste. Težko je, ako človek dela v jami ali kjerkoli že vsak dan, zvečer pa naj piše dopise. Roke, ki so vajene krampa, se težko privadijo peresu.

Našo naselbino nazivajo tu okrog "the only Carlville on the world", menda zato, ker se je k nam "primufal" John D. Rockefeller, ne sicer sam, ampak njegov vpliv, kar zopet pomeni vpliv njegovega bogastva. On je tako dober stric, da nas pusti delati iz same "ljubezni do bližnjega", četudi njegovi rovi obračujejo z izgubo. Le da delavci ne verjamejo trditvam "dobrih in blagosrčnih" kapitalistov. In če že ni dobiček dovolj velik, bi ga Standard Oil kompanija lahko zvišala, ako odslovi število postopačev, ki so na njeni plačilni listi in dobivajo več, kakor pa tisoče delavcev, ki proizvajajo bogastva za John D. Rockefellerjevo kompanijo. Toda ne — oni odpustčajo rajši delavce.

Kar se tiče organizacijskega življenja, se tu nimamo pritoževati. Smo člani unije, podpornih društev in socialistične stranke. Novoustanovljeni socialistični klub št. 213, JSZ., rapidno raste, pa četudi se živo srebro v toplomerju skrči včasí pod ničlo. Za naše gibanje ni zime.

Podporna društva imamo dva, enega pripadajočega slovenski organizaciji in drugega, ki spada k nemški, da si smo člani pri tem nemškem društvu večinoma vsi Slovenci.

Pred dvema meseci je pevsko društvo Slavček priredilo veselico, s katero je društvo doseglo dober uspeh.

V soboto 18. marca priredi socialistični klub 213, JSZ., proslavo pariške komune. Upamo, da nam ta proslava, združena z veselico, prinese poleg moralnega tudi gmotni uspeh. Prebitek je namenjen za naročnino Proletarca, ki se ga naroči za nekatere rojake. S tem se jih privede do čitanja lista in ako ga bodo resnično čitali, bodo potem postali tudi naročniki Proletarca.

Slovensko občinstvo od tu in okolice vljudno vabimo, da se udeleže te priredbe in s tem pomaga širiti Proletarca. Začetek priredbe bo točno ob 8. uri zvečer. Vstopnina za moške 75; ženske so vstopnine proste. Da bodo vsi zadovoljni, bodisi z zabavo ali s potrebo, bo skrbel odbor.

JOE KORSIC.

IZ UPRAVNIŠTVA.

"Pometanje pred tujimi pragi". — Glas iz Minnesote. — Pravo mnenje. — Nekaj novih publikacij. — Novi zastopniki.

Upravništvo ima stike z naročniki in agitatorji lista vsak dan. Iz pisem, ki jih pošiljajo, se razvidi, kakšno je razpoloženje med njimi za list in socialistično organizacijo. Dobe se taki, ki so zavedeni od raznih krenkov, pa zabavljajo, ne da bi vedeli zakaj. S takimi ljudmi ima opravka vsak list. Toda večina, ogromna večina pisem, ki jih prejemamo, dokazuje, da so čitatelji s Proletarcem zadovoljni. Ako bi ne bile delavske razmere slabe kot so, bi se število naših naročnikov vidoma večalo. Mnogi sodrugi in somišljeniki se trudijo kljub slabim razmeram, ki vladajo v vseh krajih dežele, pridobivati nove naročnike. In če bi bil v vsaki naselbini vsaj en sodrug, ki bi vršil agitacijo za pridobivanje novih naročnikov Proletarcu, bi imeli koncem tega leta par tisoč novih naročnikov več.

Dobil se je nekdo, ki očita Proletarcu, da preveč pometa pred tujimi pragi. Kako je dobil to vero, ne moremo uganiti; mislimo, da so mu jo dali "prijetelji" (!) socializma. Ravno Proletarec je list, ki pri naša nepristranska poročila, komentarje in članke o delavskem gibanju. Dogodke slika v taki luči, v kakršni v resnici so. Kar uredniki in uprave socialističnih listov žele je to, da ljudje čitajo socialistične publikacije, ne pa da gredo z očmi mimo njih, ali jih samo površno pregledajo, pri tem pa ničesar ne mislijo. Ko pridejo med ljudi, pa zabavljajo vseprek, pri tem pa morda hvalijo kako novo sekto, ki se je porodila v glavi kakenga krenka. Kdor je socialist, mora govoriti iz njega razum, ne pa instinkti in fanatizem, ter slepo sovraštvo do vsega, kar ne misli tako kakor on.

Minnesota je dežela, kjer dela več tisoč Slovencev v rudnikih železnega okrožja. Prosto socialistično gibanje je tam silno otežkočeno, ker je klarski trust pazi na vsako aktivnost v delavskih vrstah, in če se mu zdi nevarna, je že v kati zadušil. Kljub temu, da je v železnem okrožju zelo težko organizirati socialistične klube in jih obdržati pri življenju, se socialistična misel med našimi rudarji vendarle širi. To je zasloga Proletarca. Žal, da ni vsaj polovica slovenskih delavcev v Minnesoti naročena nanj. Neki tamošnji rudar nam piše: "... Zaeno vam pošiljam celoletno naročnino. List se mi jako dopade. Ker je edini slovenski list, ki ima eno gotovo taktiko, po kateri vzgaja svoje čitatelje za socialistično organizacijo — kajti brez močne socialistične organizacije je brezsmiselno misliti, da se bo kdaj dosegel preobrat — radi tega zasluži podporo vsakega delavca. Seveda, nesreča je, da je delavstvo še v toliko nezavedno, da ne more razumeti potrebno organizacije in delavskega časopisa, kakor je Proletarec. Ničesar bolj ne želim, kakor to, da bi dosegli čim več uspeha pri vašem napornem delu. Gotovo pride čas, ko borba ne bo več tako težka, kar se tiče obstoja lista, kakor sedaj. Delavstvo bo spregledalo, in čim več jih bo v taboru razredno zavednega proletarijata, lažje stališče boste imeli. ... Ime smo izpustili, ker ga ne maramo izpostavljati v nevarnost kompanijskim prodancem.

Nikdar še ni imel noben list lahkega stališča, če je bil pošten v svojih poročilih, če je navajal maso v organizacijo, če ni bil napredaj danes enemu jutri drugemu. Noben socialistični list še ni imel lahkega boja v borbi za svoj obstanek, bodisi kjerkoli. Drugače je s kapitalističnimi in švigašvagarškimi listi. Ti se obračajo po vetru in zagrabijo priložnost, če jim nudi denar, tam, kjer se jim ponudi. Bivši lastnik lokalnega milwauškega lističa bi moral to vedeti, saj se je sam vedno prodajal. Nesmiselno je od njega za-

letavati se v Proletarca, kajti njegovo blato se ne more prijeti tega lista. Karakter kakršen je on, naj kar ostane pri "čistih" odrešenikih. Da bo vedel, kako naši pošteni delavci sodijo edini (!!) slovenski delavski list, nad katerim pa delavci še NIMAJO kontrole, priobčujemo tu pismo našega naročnika iz Verone, Pa.: "V roke sem dobil list Delavsko Slovenijo, ki je po "mnenju" izdajateljev edini delavski list. V števil, omenjenega lista je priobčen program nove "le-galne" stranke, in iz njega se izprevidi, da so za politično akcijo — in niso; so proti reformam in — b-rili se bodo za reforme; in so za vse in proti vsem. Tak je njihov program protislovja. — Prosvetni klubi bi morali imeti hvalevredno delo, to je, izobraževanje delavstvo. Njih delo pa dokazuje, da jim je izobraževalno delo deveta briga. — Vsak razsoden delavec z zdravimi možgani bo lahko sprevidel, kadar mu pride v roke omenjeni list, da ni v njem ne enega podučnega članka. — Sodrugi, naša dolžnost je, da agitiramo za naš list Proletarec in da pridobivamo nove člane Jugoslovanski socialistični zvezi. — Vztrajno delo na političnem, kulturnem in ekonomskem polju, bodi naše geslo v odgovor gospodom pri Sloveniji. — Jm Ban.

Sedanja tekoča številka Proletarca je 756. Ako je številka v oklepaju poleg vašega naslova manjša kot 756, je to znamenje, da je vaša naročnina potekla. Obnovite jo čimprej. Ako ste točni s poravnavo, nam prihranite delo, ker ni treba pošiljati tirjatve, in pa stroške, ki jih imamo s tiskovinami in poštino. Kadar pošiljate naročnike, pridobite še vašega znanca, da se naroči na Proletarca. Čimveč naročnikov, lažje bomo zmagovali stroške in tim bolj bo nam omogočeno izboljšavati list. Ničesar ni bolj potrebno, kakor povečati Proletarca. Gradiva je mnogo, toda tisk je drag. S povečanjem števila naročnikov pa bi bili v stanju tudi povečati list. Storiťe, kolikor morete, u razširjenje Proletarca tudi vi.

So kraji, kjer je večina naših delavcev že le dni, nekateri celo dalj, brez dela. Naročnina jim p-teče, toda sredstev nimajo, da bi jo obnovili. Večina teh nam piše, naj jim lista ne ustavimo, kajti naročnino bodo poravnali kakor hitro dobe delo. Seveda jim ne ustavimo lista. Toda vsakega, ki je v tem prizadet, prosimo, naj poravna naročnino ob prvi priložnosti. Težko je listu, ki je navezan na samo naročnino in na prostovoljne prispevke v podporo lista, pokrivati račune, ki so v primeri s prejšnjimi časi zelo visoki. Neki prijatelj iz Kansasa vprašuje, kako v-bilo mogoče v letih pred vojno izdajati list z manjšimi stroški in kako to, da je bil Družinski koledar lekrat veliko cenejši. Svoje vprašanje utemeljuje s tem, da se je papir zelo pocenil. Da, papir se je pocenil, toda ne "prav veliko". Toda plače tiskarskega osoblja so skoro iste kakor so bile. In tiskarna se ne zadovoljuje z malimi dobički. Vsled teh vzrokov nas stane vsaka izdaja Proletarca proporcionalno za enako število izvodov kakor pred vojno sedaj okoli \$70.00 na en denar več. To napravi na leto že veliko razliko. Im-merilo velja za koledar. Proletarec je najcenejši jugoslovanski list v Ameriki, kar mora priznati vsakdo, ki zna ceniti gradivo in obseg lista. In cene našim koledarjem niso prav nič pretirane.

Če vam sredstva količjak dopuščajo, naročite nekaj knjig iz naše zaloge. S tem pomorete listu in vi enim imate dobre knjige in brošure po tržni ceni. V zalogi imamo za dva tisoč dolarjev knjig. Našo zalogo bomo izpopolnjevali, ako bo slovensko delavstvo pr-dno segalo po knjigah, ki jih imamo v zalogi. Kdo se hoče poučiti o eni ali drugi stvari, kdor hoče čiti dobre povesti ali leposlovno gradivo, ta bo gotovo kaj našel v ceniku knjig, ki je priobčen na zadnji strani lista.

Knjiga Umetnikova Trilogija je sedaj vezana. Tisti, ki so jo naročili, jo prejmejo v par dneh. "Umetnikova trilogija" vsebuje tri enodejanke, ki pa v drugo z drugo v zvezi. Spisal jo je Alojz Kraigher, spomin Ivan Cankarju, ki je zaslužil v spomin še la-več kakor razne niemu posvečene publikacije. Vse-akor, kdor želi to lično knjižico vezano v platno, naj se takoj naroči.

Iz Ljubljane smo prejeli večje število izvodov zadnje izdaje revije Kres, ki se je tistim rojakom, ki so segli po dosedaj izšlih številkah, zelo priljubila; nadalje je na potu z omenjeno pošiljavo še revija "Trije labodje", katera bo na vsakega napravila dober utis, kadar si jo bo naročil. Pošiljajo nam tudi "Staroindijske pripovedke", "Uvod v buddhizem" ter uglasbitve za pevske zборе in soloiste. Več bomo pojasnili, ko prejmemo poslane stvari v naš urad.

V Carlinvillu je prevzel zastopništvo Proletarca sodrug Joseph Korsic, v Livingstonu, Ill., pa Frank Mravljak. Naročniki, katerim v teh krajih naročnina poteče, jo lahko obnove omenjenima. Ker je še precej naselbin, v katerih Proletarec nima stalnega zastopnika, naj se priglasi kdo, ki ima voljo za agitatorično delo. Toda pri tem nikakor ne smemo pozabiti, da je dolžnost nas vseh pridobivati nove naročnike Proletarcu.

Predlogi za strankino konvencijo.

Strankin odbor za ureditev agende, ki je zboroval pred kratkem v New Yorku, je objavil predloge, ki pridejo na razpravo na strankini konvenciji v Clevelandu.

Važnejši predlogi so: 1. Platforma za kongresno kampanjo 1922; 2. Zadeva strankine priključitve Internacionali; 3. Izdaja informativne knjige o kretanju stranke ali kažipota; 4. Zadeva Labor party — poročilo odbora glede tozadevne konference; 5. — Strankini prispevki; 6. 21-letnica strankinega obstanka; 7. Pristopnina in strankini fond.

Vsebinska platforme je slična vsebini platforme za predsedniške volitve 1920 in vsebuje pod načelno izjavo sledeče članke: o militarizmu; — stališče z ozirom na tujezemsko politiko; — o zakonih za delo; — o zakonih socialnega zavarovanja; — o socializaciji; — o stališču z ozirom na črnce; — o farmarjih in drugih zadevah.

Glede strankine priključitve k Internacionali so trije predlogi:

1. Da stranka vztraja na stališču mednarodne neutralske do konvencije 1923.

2. Da stranka izvoli na prihodnji konvenciji delegate, ki naj prisostvujejo mednarodni delovni zvezi socialističnih strank s sedežem na Dunaju, kateri naj potem poročajo in dajo svoja priporočila glede pridruženja k tej uniji ali pa k taki mednarodni organizaciji, ki bi bila plod prihodnjih konferenc.

3. Da vloži stranka takoj aplikacijo za vstop v mednarodno delovno zvezo socialističnih strank na Dunaju.

Predlog glede izdajanja informativne knjige ali kažipota gre za tem, da izdaja stranka vsako leto poseben almanah, v katerem bi bile popisane informacije glede strankinega stališča z ozirom na važne zadeve. Vsebovala naj bi važne informacije in sugestije glede na metode organiziranja, propagande, kolektiranja prispevkov, ustanovitev kampanjskih fondov itd. itd., da se na ta način omogoči stranki disciplinarno in smoteno delo.

Predlog glede 21-letnice stranke gre za tem, da se proglasi 29. in 30. junij t. l. za spominska dneva s zgodovini rojstva socialistične stranke ter se tako povede čim večje zanimanje za strankino gibanje. Ob tej priliki bo strankino časopisje objavilo razne zapiskane zbirke konvencije iz leta 1901.

Glede strankinih prispevkov so trije predlogi: 1. Članarina stranke, to je gl. stanu naj bi se plačevalo 7c mesečno, državne, okrožne in krajevne organizacije si naj pa same odločijo prispevke.

2. Strankini prispevki naj bi bili 10c mesečno. Od teh 10c naj bi se devalo 3c na stran v poseben fond za pokritje konvenčnih stroškov. Prispevke za državno, okrožno ali krajevno organizacijo odločijo tozadevne organizacije same.

3. Strankina članarina naj bi bila po \$4.00 na leto ter se naj bi plačevala vsakega četrta leta, in sicer na vsaki prvi seji v mesecu januarju, aprilu, juniju in oktobru po \$1.00. Ta članarina naj bi se razdelila na sledeči način: Strankin gl. urad naj bi dobil 25c, drž. organizacija po 35c in krajevne organizacije po 4c. Vsi novi člani, katerih pristopnina je sprejeta v drugi polovici drugega meseca, plačajo za tisto četrt-

letje, v katerem pristopijo, in tisti, ki pristopijo tretji mesec, plačajo za prihodnje četrtoletje, izpostavljeno, da pridejo vse pristopne karte zaeno z vplačilom za vse četrtoletje. Gl. stan ima izdajati namesto sedanjih mesečnih članskih znamk, vsakega četrta leta članske knjižice.

Predlog glede pristopnine gre za tem, da se uvede poleg navadne ali redne mesečnine še posebna takozvana "Initiation fee" znamka, ki bi stala 50 centov. Od te svote bi dobil gl. stan 20c, drž. in okrožne organizacije pa vsaka po 15c.

Potem je še predlog, ki gre za tem, da se snujejo kampanjski fond — to je organiziranje fondov za kongresne volitve in za organiziranje stranke.

Poseben predlog je še, ki daje eksekutivi nalogo za ustanovitev mladinskega socialističnega lista in pa da ima eksekutiva pravico sklicati konvencijo mladinske socialistične organizacije, kadar vidi potrebo.

Kakor v Detroitu, tako se bo vršila tudi clevelandška konvencija na podlagi agende ali v naprej predloženih predlogov. Naravno je, da bodo nekateri tu navedeni predlogi zavrženi, popravljani ali nadomeščeni z drugimi, kakor se bo razvijala debata o njihovih vsebinah.

Tajništvo J. S. Z.

Priredbe socialističnih klubov.

Detroit, Mich. — Socialistični klub št. 114, JSZ., priredi v soboto 11. marca veselico s plesom v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E.

Carlinville, Ill. — Socialistični klub št. 213 JSZ., priredi v soboto večer dne 18. marca veselico. Del čistega dobička se porabi za razširjenje Proletarca. Ta priredba bo ob enem proslava pariške komune.

Chicago, Ill. — Socialistični klub št. JSZ., priredi v nedeljo 26. marca v dvorani ČSPS., 1126 W. 18th Str. veliko proslavo pariške komune z govori, pevskimi in godbenimi točkami, solospeli deklamacijami in igro. Poleg tega programa bo na sporedu ples in prosta zabava.

Springfield, Ill. — Klub št. 47, JSZ., priredi dne 30. aprila prvomajsko slavnost. Govoril bo sodrug Jože Zavertnik.

Nokomis, Ill. — Klub št. 128, JSZ., priredi prvomajsko slavnost dne 30. aprila na kateri bo govoril sodrug Filip Godina.

Chicago, Ill. — Klub št. 1, JSZ., priredi prvomajsko slavnost v nedeljo dne 30. aprila. Program bo pravočasno objavljen.

INFORMACIJE.

J. L., Los Angeles, Calif. — Mi ne i dajamo nobene lista v angleščini. Verjamemo, da bi Proletarec, kakor je sedaj urejevan, imel veliko naročnikov, ako bi bil pisan v angleškem jeziku. Toda mi vršimo socialistično propagando in vyzgajamo delavstvo v socialističnemu duhu med ameriški Jugoslovani, medtem, ko ga vrše Američani s svojimi listi med angleško govorečim delavstvom.

Poslanih člankov ne moremo prevajati na angleščino, ker da to mnogo dela, dosegli pa bi vi ž njimi le par ljudi. Priporočite jim rajše, naj se naroče na angleške socialistične liste, kot je n. pr. "The World", ki izhaja v Oaklandu v vaši državi; naslov in druge podatke boste dobili v članku "Delavsko časopisje v Zedinjenih državah", ki je priobčen v tej izdaji.

Vemo, da je med ameriški delavci mnogo indiferentnosti in da jih je le malo, ki bi bili razredno zavedni. Edino sredstvo za odpomoč nezavednosti je, da se širi med njimi angleške socialistične liste.

Da jih rešite, verske zablode, jim priporočite knjigo "The Profits of Religion", ki jo lahko naroče od nas, ali pa od založnika v Pasadena, Calif. Nadalje, da spoznajo gnolobo in korupcijo kapitalističnega časopisja, jim priporočajte knjigo "Brass Check", ki jo ima v zalogi tudi Proletarec. Cene so razvidne v ceniku knjig, ki je priobčen na zadnji strani.

DOPIS.

JOŠ KOPRCAJU.

U "Neradnički Borbi" od 23. februara dolazi urednik opet sa neistinama, koje je doneo i prošli put u R. B. Ovaj put pod naslovom "Kepecko razmetanje", gdje veli, da sam ja tvrdio, da američanski zakon zabranjuje stavljati kandidate jedne partije na listu druge partije. A što sam ja kazao? Rekao sam ovo: "U broju 43 R. B. pojavio se neki smetenjak sa podpisom E. R. iz Lackawana, N. Y., sa novim lažima o tamošnjim socialističkim kandidatima. Naime on tvrdi, da su ih republikanci i demokrati uzeli na svoju listu. Ako je dopisnik toliki nezalica, da nema pojma o izbornim zakonima, moglo bi se očekivati od urednika R. B., da on bar nešto više zna od njegovih smetanih dopisnika, inače im niko — kome švraka nije mozak popila — neće verovati, da će republikanci i demokrati stavljati na njihove izborne liste kandidate protivne stranke." — Pošto sam ja hteo da vi izadjete sa ovim stvarima najprvo, tako da ja mogu da objasnim kako u istini te stvari stoje o tim izbornim zakonima, jer mnogi koji nepoznaju te zakone mislili bi, da je to zbilja istina što esepisti pišu iz njihove mržnje i zavidnosti prema Socialističkoj partiji te da bi je na neki podli način okaljali pred svetom. Ali to im neće uspeti, jer stare poslovice vele, ko drugome jamu kopa, sam u nju padne. Sada iznosim ove izborne zakone, da se svet sa njime upozna. Drug Petrich, tajnik J. S. S. se je najme naročito radi klevete esepističkih obratio do tajništva Socialističke stranke u Pennsylvaniji za informacije o tamošnjim izbornim zakonima. Na njegovo pitanje dobio je sledeći odgovor:

"Dragi duže Petrichu: —

Odgovarajući na vaše pismo u pogledu glasovnice za državu Pennsylvaniju, mogu Vam javiti da mi nije bilo moguće nabaviti glasovnicu (Tajnik je najme pisao po jedan Sample ballot), ali informacije koje želite imati jesu sledeće: Kandidati postavljaju i izticu svoja imena na pred-izbornoj glasovnici sa izvesnim brojem imena na peticiju. Broj imena varira naspram značaju političkog mesta. Stranka koja ne nominira kandidate putem peticije, nema na pred-izbornoj ni jednog kandidata. Na taj način ostaje mesto upražnjeno na glasovnicama. Ako u kome slučaju zapiše kogod imena građana i ti građani dobiju dovoljan broj glasova na pred-izbornoj, su priznani u tom slučaju kandidati stranke pod čijim su imenom iztaknuti. Uzmimo na primer da Socialistička stranka nije nominirala redovnim putem — to jest putem peticije — kandidate za kongres, onda u tome slučaju ime Socialističke stranke neće biti štampano na pred-izbornoj glasovnici. Kogod je tada registriran kao socialista, pa bio on član stranke ili ne, ima pravo, da upiše na glasovnici ime kogod građanina bez obzira kojoj političkoj stranci on pripadao. Ako u tom slučaju socialisti odluče, da zapišu ime socialiste, oni to mogu, i ako dobiju najveći broj glasova, onda će on biti izabran za kandidata, i pomenutog ime će biti štampano u novemberskoj glasovnici. U drugom slučaju, ako stare političke partije opaze, da su na socialističkoj glasovnici upražnjena mesta, oni tada pridobiju jednoga socialističkog registrovanog simpatičara ili jednoga ili više od njihovi članova, koji su se registrirali i da se u njihovo ime zapiše republikanski kandidat na socialističko upražnjeno mesto, i ako se ne zapiše polog koje drugo ime u glasovnici, tada se on smatra izabranim na socialističkoj listi, čak i u tome slučaju ako dobi samo jedan glas. Drugim rečima, sa jednostavnim izbornim metodama oni ukradu našu glasovnicu i postavljaju njihovega kandidata na obšte izbore. Čineći to, oni imaju pravo na svaki socialistički glas na celoj glasovnici, to jest "straight Ballot". Jedini način da se ovome stane na put, jeste, da socialisti ističu kandidate za sva mesta na pred-izbornoj glasovnici, bilo to putem peticije ili, da oni zajednički zaključie dovoljan broj drugova, koji će biti kandidovani, i tako, ako njihovi kandidati dobiju više od lažnih kandidata — to jest ako glasači glasaju na njegovo ime — onda će on biti kandidovani, i tako, ako njihovi kandidati dobiju više od lažnih kandidata — to jest ako glasači glasaju na njegovo ime — onda će on biti izabran na suprot iztaknutom."

Gore navedeni izborni zakoni je dosta jasan na svakog mislećeg čoveka, samo treba još kazati, da su nisu stvarali socialiste. Ja smatram da su oni veći revolucioneri koji se ne boje otići na svako mesto i širiti ideju za socializam, nego oni, koji izbegavaju praktične nomenklature. Izgleda mi, da ste vi tamo samo priprekali za vas niko ne zna, niti vodi brigu o vama. A to znači da postoje samo kao sekta, koja samo mržnju pravi među radništvom. Velite da udaram glavom od sipke i da se neću izvući. Što se tiče izvrtanja nazivajadnih imena, kleveta, mržnje, laži, priznajem vam da ste vrlo sposobni — jedni od najsposobnijih, koji vas nemože niko nadmašiti. Vi ćete koncem konca ostati kao stari zagoreli lonci i tako izgnjiti sa svojom zlatnom taktikom. Čika Laza piše nešto ali mi ne odgovara na moja pitanja. Pošto vi ne verujete ni u kakov praktički rad i u nikakove svakodnevne radničke poboljšice, zašto onda polazite na obštinske izbore? Sada vas ja opet pitam, šta bi vi radili kada bi vi dobili obštinu u svoje ruke? Dali bi tražili nekakove poboljšice za sadašnjost za radničku klasu? Bi li vi bili za to, da se sakuplja pomoć za postradale u Rusiji? A ko je na tome radio? Vi stalno napadate i grдите one, koji ne umorno rade i sakupljaju pomoć za gladajuće u Rusiji. Zašto? Zato jer vam tako diktira vaša zavidnost. Izadjite već jedan put sa vašom pravom farbom, da vas radništvo celoga sveta vidi, kakovi ste.

Vi velite da imate zlatni i najbolji program. Imate? Ali jednoga lepoga dana ili ćete izaći ili ćete se presušiti kao mala reka, kada suša dodje. Govorili ste i pisali protiv A. F. R., da ju je treba srušiti i uništiti, jer da je kapitalistički stub, pa ste i tuj skrahirali. Za kratko vreme će se pokazati, da ste taj stub vi. Ja smatram da je onaj stub, što stoji samo na papiru kod vas. Vi velite šumaranje sa buržvazijom. Dali i drugovi Rusi suruju sa buržvazijom kada idu na konferenciju u Genovu? Je su li i to oni naučili od vašog Boga De Leona? Ja vam priporučujem, da se pomirite sa sudbinom i potražite način da dojdete u Socialističku stranku u A. F. R., jer tamo je polje za rad, i šta nije dobro popravite, jer mi nismo nepogrešivi pape. Velite da izbegavam od rasprave. Nije istina; nego ja mislim, da ima mnogo važnijih poslova i prećih stvari od prepiranja, osobito na ovakav način, kako to vi vodite stvari. Ja verujem, da će ipak jednom članovi vaše partije uvideti, da im čobanin ide stranputice i nekuda, gde niko ne zna, a dužnost je istih članova, da što prije nešto koči obštu i zajedničku stvar odbace. Ovo mislim bi bilo dosta za sada. Ovaj broj Proletarca može se dobiti na 2306 Clybourn Ave., Chicago. — S. Bojzavich.

NAZNANILO.

GIRARD, O. — Seja jugoslovenskega socialističnega kluba št. 222, J. S. Z. se vrši vsako četrti nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v Slovenskem domu u Girardu. — Rokaji delavci, pristopite k naši organizaciji in postanite bojevniki za delavsko stvar v naših socialističnih stranke. — Frank Kramar, organizator.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ, se vrše vsako prvo in tretjo soboto v mesecu v klubovnih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redi so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripelajte seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da pridobivamo novih članov. — Organizator.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILLINOIS, 310 First Ave. — Ker se na klubovnih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležujete sej. Pripeljte s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Kresse, 396—4th Ave.

Proletarec se kljub slabim časom razširja. Zamenje, da se pojavlja med našim delavstvom nov dobrolja za socialistično delo v socialistični organizaciji.

Naznanilo in zahvala.

Nepričakovano smo prejeli vest, da je bilo našemu bratu Antonu Drobniču na nasilen način odvzeto življenje dne 24. februarja 1922.

Svojo bratsko ljubezen smo mu hoteli izkazati s tem, da smo prišli v Chicago in sicer bratje John, Jacob in Joseph Drobnič, z namenom, da ga sprejemo k zadnjemu počitku. Brata Drobnič, živeča v Minnesoti, nista prejela obvestila o smrti Antona o pravem času in tako nista prišla v Chicago pravočasno, da bi mogla prisostovati pogrebu.

Zahvaljujemo se rojakom v Chicago za simpatije in pa ker so nam šli na roko v vseh zadevah, ki so nastale s smrtjo našega ljubljenega brata.

Tekom deset-dnevnega bivanja v Chicagu nam je bilo mogoče pronajti, da je bil naš pokojni brat Anton priljubljen pri ljudeh, ki so ga poznali. Slabe sodbene nismo čuli o njem. V kolikor smo izvedeli, je bil v mestu med rojaki in tudi drugimi precej dobro znan in imel je veliko prijateljev in dober ugled med rojaki in tujerodci, v kolikor je s slednjimi občeval.

Bil je član unije svoje stroke (pivovarniške), pripadal je socialistični stranki (pripadal je nemškemu klubu, kamor je spadala večina njegovih tovarišev pri delu). Skrbel je tudi, da ne bo v nadlego drugim v slučaju bolezni ali v kakem drugem slučaju potrebe. Bil je član društva neke ameriške organizacije, nadalje član stavbinskega in posojilnega društva.

Kakršenkoli bo že izrek sodišča, ljubljenega brata ni več med živimi in kazni, ki jo morda dobi krivec, ga ne obudi več k življenju. Mi trije bratje, ki smo prišli na sestanek z našim Antonom ob njegovem grobu, mu pošiljamo še en pozdrav pred našim odhodom namaj na naše prostore, da nadaljujemo življensko borbo.

Vsem drugim za vse usluge, ki so nam jih storili v omenjenih dnevih, hvala!

Bratje *John Drobnič*, Mountain Iron, Minn.;
Jacob Drobnič, McKinley, Minn.;
Joseph Drobnič, 1035 Hendrie Ave., Detroit,

Naznanilo pevskega zbora "Lira".

Slovenskim organizacijam v Chicagu naznanjamo, da priredi slovenski pevski zbor "LIRA" svoj koncert v nedeljo dne 12. novembra 1922 v dvorani Sokol Pilsen na So. Ashland Ave., v bližini 18. ceste.

Kakor vselej, se bo zbor Lira tudi to pot potrudil, da bo nudil občinstvu čim največ duševnega užitka. Kot običajno, bo po izčrpanem koncertnem programu ples in prosta zabava.

Na društva in klube apeliramo, naj vpoštevajo dan 12. novembra za našo priredbo. — Odbor pevskega zbora Lira.

Izjava.

Spodaj podpisani preklicujejo trditve, da je Mary Cajben, preje Brojan, ukradla krilo (kikljo). — *Mary Korun, Rozi Gradišek*, Chicago, Ill. (Oglas.)

LUZERNE, PA. — Seje slov. soc. kluba št. 218, I. S. Z. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 3. popoldne na domu sodruga Maticicha. — Rojaki delavci, pristopajte k socialistični organizaciji. — *John Matičich*.

Naše gospodinje in zdravstvo.

Mnogo naših gospodinj je preveč zaposlenih. Ven na sveži zrak gredo zelo malo, zavživajo preveč hrane nimajo pa zadostne telovadbe, in prej ali slej tako življenje rodi slabe posledice. Ledvicam se nala-ga več kot, pa morejo prenesti, arterije postanejo pre-napete in srce oslabi vsled posledic povzročenih od raznih strupov, ki se v preveliki meri naberejo v krvi. Najboljše zdravilo da se obranite temu, je Trinerjevo grenko vino katero očisti vaše notranje organe in odstrani vse nevarne snovi, ki se nabere v njih in drži iste v čistem stanju. Odstrani zapeko, glavobol, ner-voznost in druge nerednosti, katere izvirajo iz nerodno delujočega želodca. Dame vseh stanov drže to zdravilo kot najboljše. Mrs. St. Wesolowski nam piše iz Suamico, Wis.: "Trinerjevo grenko vino je zdravilo, kateremu sem mnogo dolžna. Jesti nisem mogla ničesar; vsa zdravila ki sem jih vživala mi niso pomagala, toda ko sem začela jemati Trinerjevo grenko vino sem takoj dobila zopet okus do jedil in moje zdravje je mnogo boljše." Vprašajte vašega trgovca z zdravili in lekarnarja še za ostala Trinerjeva zdravila.

Moja je edina slovenska notarska pisarna, ki oglašajo samo v slovenskih unijskih listih. V tožbenih zadevah, ali glede dohodninskega davka ali v katerikoli legalni zadevi se obrnite na mojo pisarno. Poštena postrežba. Cene zmerne.

Kadarkoli imate opravka s sodišči, z mestnimi ali federalnimi uradi, se obrnite po svet na nas. Naslov:

WILLIAM B. LAURICH,

1900 W. 22nd Pl., Chicago, Ill.

Tel. Canal 5777.

V nedeljo dne 26. marca 1922

priredi

SLOV. SOCIALISTIČNI KLUB

ŠT. 1, J. S. Z.

veliko proslavo pariške komune s koncertnimi točkami,

dvodejanko

"ZADNJI DAN"

in govori. Pred in po programu plesna zabava.

Vrši se v dvorani Č. S. P. S., 1126 W. 18th St. (blizu Racine Ave.)

Polovica dobička gre v ruski pomožni fond. TO BO ENA NAJVEČJIH SLOVENSKIH PRIREDB V TEJ SEZONI.

Vstopnina 50c. Vstopnice se dobe pri članih in članicah kluba ter v upravnistvu Proletarca.

DR. RICHTER'S "PAIN- EXPPELLER"

Ob prvem znamenju prehlada, ob prvem občutku reumatizma ali neurin-gije—rabite takoj to domače zdravilo. Pazite da ima vsaka steklenica Pain-Expellerja ki jo kupite našo varstveno znamko "SIDRO".
Cena 35c in 70c, po vseh prodajalnah ali pa pri:

F. AD. RICHTER & CO.,

104-114 So. 4th St.,
BROOKLYN, N. Y.

Ako si želite nabaviti knjige socialne, povestne ali kake druge vsebine, jih naročite od Proletarca. Eventualni dobiček od prodaje knjig se porabi za pokrivanje stroškov pri listu.

**SEVEROVA ZDRAVILA VZDRŽUJEJO
ZDRAVJE V DRUŽINAH.**

*Za srbeči kožu-
rabite*

**SEVERA'S
ESKO**

Antiseptično mazilo

Priporočljivo za odpravo
pri zdravljenju srbečice
in raznih kožnih bolezni.

CENA 50c

Vprašajte pri vašem lekarju.

**W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA**

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dne-
vnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto,
\$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri
mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street,
MILWAUKEE, WIS.

*Slovenem priporočamo
v posečanje*

KAVARNO MERKUR

3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S
R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja : : : : :

: : : : : Dobra postrežba.

KARL GLASER, imeitelj.

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgo-
vina. Velika
zaloga moš-
kih, ženskih
oblek, izde-
la njih po
najmoder-
nejšem kro-
ju. Cene
nizke.

CARL STROVER

LAWYER

and

COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Naročajte najboljši in najbolj
širjen socialistični dnevnik v Ameri-

"THE NEW YORK CALL"

112 Fourth Avenue,
NEW YORK, N. Y.

Naročnine za dnevne in nedeljske
izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta
\$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec
samo nedeljske izdaje \$3 na leto
Samo dnevne izdaje \$9 na leto; po
leta \$5; en mesec \$1.25.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje
stari kraj;

kadar želite poslati svojim
rekraskim sorodnikom, prijateljem
ali znancom denar,

ali kadar imate kak drug posel
starim krajem,

obrnite se na trdiko

ZAKRAJSEK & CESAREK

70—9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Edini slovenski pogrebni

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN,
N. Carolina.